

ปี 2567

กฎหมาย

การจัดการหนี้สิน
ภาคประชาชนอย่างยั่งยืน

ชุดความรู้ที่ 1
คิดก่อนก่อหนี้

ชุดความรู้ที่ 2
เป็นหนี้แล้วต้องใช้

ชุดความรู้ที่ 3
ใช้หนี้ไม่ได้ทำอย่างไร

ชุดความรู้ที่ 4
ใครช่วยลูกหนี้ได้

กลุ่มงานกฎหมาย 2
สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

กฎหมาย

การจัดการหนี้สิน
ภาคประชาชนอย่างยั่งยืน

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษาและเผยแพร่ความรู้เท่านั้น

คำนำ

“กฎหมาย : การจัดการหนี้สินภาคประชาชนอย่างยั่งยืน” เล่มนี้ เกิดขึ้นจากความตั้งใจของผู้เขียนที่ตระหนักว่า ปัญหาหนี้สินเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลากหลายปัจจัย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ระบบการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน การขาดความต่อเนื่องและชัดเจนในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ อัตราค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นและไม่สอดคล้องกับรายได้ พฤติกรรมการบริโภคและค่านิยมของประชาชน ตลอดจนการขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนทางการเงินและกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประชาชน เป็นต้น

ดังนั้น แนวทางสำคัญประการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพนอกเหนือจากการอาศัยกลไกและมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ คือ การอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็น “ลูกหนี้” หรือ “กำลังจะเป็นลูกหนี้” ในการวางแผนและบริหารจัดการด้านการเงินของตนเองให้มีประสิทธิภาพ เกิดความสมดุลเหมาะสมกับสถานะ และพร้อมรองรับสถานการณ์และ/หรือความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินด้วยตนเองได้อย่างถูกวิธี ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยการสร้างความตระหนักรู้และการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน และกฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ประกอบการคิด พิจารณา และตัดสินใจก่อนการก่อหนี้ รวมถึงการวางแผนบริหารจัดการหนี้สินของตนเองหรือครอบครัวให้มีประสิทธิภาพ และอยู่ในวิสัยที่จะสามารถบริหารจัดการหนี้สินได้เองโดยไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

“กฎหมาย : การจัดการหนี้สินภาคประชาชนอย่างยั่งยืน” จึงมุ่งเน้นนำเสนอข้อมูลวิชาการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนในรูปแบบที่เข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่องค์ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในการวางแผนทางการเงินและการแก้ไขปัญหาหนี้สินของตนเอง โดยแบ่งองค์ความรู้ทั้งหมดออกเป็นชุดความรู้จำนวนทั้งสิ้น 4 ชุดความรู้ ประกอบด้วย

ชุดความรู้ที่ 1 คิดก่อนก่อหนี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน ปัจจัยที่ประชาชนต้องตระหนักและคำนึงถึงก่อนการกู้ยืม กฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งประชาชนต้องทำความเข้าใจก่อนการทำธุรกรรมเพื่อก่อนนิติสัมพันธ์ที่จะมีผลผูกพันตนในทางกฎหมาย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน อัตราดอกเบี้ย การค้ำประกัน การจำนอง การกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ และผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

ชุดความรู้ที่ 2 เป็นหนี้แล้วต้องใช้อย่างไร มีเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญากู้ยืมเงิน ความรับผิดชอบของลูกหนี้ ผลกระทบหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ สิ่งทีลูกหนี้ไม่ควรกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงการชำระหนี้และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น รวมถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาในกรณีต่าง ๆ

ชุดความรู้ที่ 3 ใช้หนี้ไม่ได้ทำอย่างไร มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้ลูกหนี้สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินของตนได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และสิ่งทีลูกหนี้ไม่ควรปฏิบัติเมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ หรือคาดได้ว่าตนจะไม่สามารถชำระหนี้หนึ่งงวดหนึ่งหรือทั้งหมดต่อไปได้ ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น รวมถึงแนวทางการประนอมหนี้ การปรับโครงสร้างหนี้ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ชุดความรู้ที่ 4 ใครช่วยลูกหนี้ได้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำหน่วยงานที่มีภารกิจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนที่สามารถให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ได้

ทั้งนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณนักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่ได้ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลวิชาการและกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า “**กฎหมาย : การจัดการหนี้สินภาคประชาชนอย่างยั่งยืน**” ที่ได้จัดทำขึ้น จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยเฉพาะลูกหนี้ เจ้าหนี้ ในการได้รับทราบแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และการแก้ไขปัญหาหนี้สินร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ลดข้อพิพาทขัดแย้ง และ/หรือลดการปฏิบัติตนที่อาจนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายที่อาจซ้ำเติมปัญหาให้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และคณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ สภาผู้แทนราษฎร ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลวิชาการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน เพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแก้ไขปัญหาหนี้สินให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

บัณฑิตยา ร่มริน
นิติกรชำนาญการพิเศษ
ผู้เขียน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก-1
สารบัญ	๗
ชุดความรู้ที่ 1 คิดก่อนก่อหนี้	1
ตอน : การวางแผนทางการเงิน	3
ตอน : ระวังการกู้ยืมนอกระบบ	13
ตอน : คิดให้รอบคอบก่อนต้องใช้หนี้ของบุคคลอื่น	23
ชุดความรู้ที่ 2 เป็นหนี้แล้วต้องใจ	33
ตอน : สัญญากู้ยืมเงิน	34
ตอน : สัญญาต้องเป็นสัญญา	45
ชุดความรู้ที่ 3 ใช้หนี้ไม่ได้ทำอย่างไร	57
ตอน : สิ่งที่ถูกหนี้ควรทำก่อนผิดนัด	58
ตอน : ผิดนัดแล้วแก้ไขอย่างไร	61
ชุดความรู้ที่ 4 ใครช่วยลูกหนี้ได้	71
บรรณานุกรม	77

ชุดความรู้ที่ 1 "ติดก่อนแก้หนี้"

“

ค่ารักษาพยาบาล/
ค่าใช้จ่ายยามฉุกเฉิน

ค่าอุปโภค/บริโภค

แผนการเงิน
ยามเกษียณ

ค่าผ่อนรถ/
ค่ายานพาหนะ

การจัดทำ
บัญชีครัวเรือน

แผนการออมเงิน

ค่าผ่อนบ้าน/
อสังหาริมทรัพย์

ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
ค่าการศึกษา
ค่าอุปการะเลี้ยงดู
การลงทุนประกอบอาชีพ

”

"คิดก่อนก่อหนี้"

ตอน : การวางแผนทางการเงิน

ชุดความรู้ที่ 1 คิดก่อนก่อหนี้

ตอน : การวางแผนทางการเงิน

การเป็น “หนี้” ไม่ใช่เรื่องน่าตื่นตระหนกหรือเป็นเรื่องเสียหายหรือเป็นปัญหา หากลูกหนี้เรียนรู้ที่จะบริหารจัดการ มีวินัยทางการเงิน และไม่สร้างหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้จนกลายเป็นภาระที่เกินกำลังความสามารถในการชำระคืน แต่จากอดีตจนปัจจุบันกลับพบว่า “หนี้” กลายเป็น “ปัญหา” สำคัญลำดับต้น ๆ ของสังคมไทยที่รัฐบาลทุกสมัยต้องให้ความสำคัญและต้องกำหนดเป็นนโยบายในการแก้ไขโดยอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งจากการพิจารณาศึกษาพบว่า สาเหตุสำคัญของ “ปัญหาหนี้สิน” เกิดจากหลายปัจจัย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม อัตราค่าครองชีพ ระบบการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน การขาดความต่อเนื่องและชัดเจนในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล พฤติกรรมการบริโภคและค่านิยมของประชาชน การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประชาชน ปัญหาหนี้สินจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงิน ระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญ และมีแนวโน้มว่าคนไทยจะเป็นหนี้ตั้งแต่อายุยังน้อย มีระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้ยาวนาน และมีความเสี่ยงเป็นหนี้เสียเพิ่มมากขึ้น

การแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างยั่งยืน นอกจากจะต้องอาศัยกลไกของภาครัฐแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของ “ลูกหนี้” เป็นสำคัญ เพราะลูกหนี้คือบุคคลสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นของการก่อหนี้ และเป็นผู้ที่จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการก่อหนี้ ทั้งปัจจัยภายในของตัวลูกหนี้เองและปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ อย่างรอบคอบก่อนการตัดสินใจก่อหนี้สัมพันธหรือสร้างภาระหนี้สินที่จะมีผลผูกพันตนในทางกฎหมาย ดังนั้น ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องของลูกหนี้ในเรื่องการวางแผนทางการเงิน การวิเคราะห์ความเสี่ยง และบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลทางกฎหมายที่จะเกิดขึ้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ลูกหนี้ต้องเรียนรู้และตระหนักถึงเสมอ

ปัจจัยในการก่อหนี้ วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม และข้อควรพิจารณาของลูกหนี้ ก่อนการกู้ยืม

1. ปัจจัยในการก่อหนี้

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การกู้ยืมในภาคประชาชนเพิ่มสูงขึ้นทั้งการกู้ยืมในระบบและการกู้ยืมนอกระบบ เกิดขึ้นจากหลายปัจจัยทั้งจากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม อัตราค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น การมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ความจำเป็นในการใช้จ่ายด้านต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีพ การลงทุน การประกอบธุรกิจ การศึกษา การไม่สามารถกู้เงินในระบบได้ เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่อาจไม่มีความน่าเชื่อถือ หรือมีประวัติการชำระหนี้ไม่ปกติ (ติดเครดิตบูโร) ไม่มีผู้ค้ำประกัน ไม่มีทรัพย์สิน หรือหลักประกันใด ๆ ที่จะสามารถประกันการชำระหนี้ให้แก่สถาบันการเงินต่าง ๆ ตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อที่สถาบันการเงินกำหนดไว้ ตลอดจนพฤติกรรมกรรมการบริโภคนิยม

ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการเงิน และการไม่รู้หนังสือหรือไม่รู้กฎหมายของลูกหนี้ เป็นต้น ซึ่งเมื่อบุคคลก่อนนิติสัมพันธ์โดยการกู้ยืมเงินทั้งจากบุคคลธรรมดาหรือสถาบันการเงิน ผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นคือบุคคลนั้นจะมีสถานะเป็น “ลูกหนี้” ซึ่งมีความผูกพันในการที่จะต้องชำระหนี้ให้แก่ “เจ้าหนี้” จากทรัพย์สินของตน รวมถึงเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ที่บุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ จนกว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ทั้งหมด ทั้งนี้ในการเป็น “หนี้” นั้น “ลูกหนี้” ย่อมมีความจำเป็นหรือมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป และต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ

2. วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม

การกู้ยืมภาคประชาชนเป็นการกู้ยืมโดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม ดังนี้

- ใช้ซื้อ / เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน อสังหาริมทรัพย์
- ใช้ในการศึกษา ทั้งการศึกษาของตนเอง รวมถึงบุคคลในครอบครัว
- ใช้จ่ายอุปโภค บริโภคอื่น ๆ ในครัวเรือน
- ใช้ในการทำธุรกิจ / ลงทุน
- ใช้ในการทำเกษตร และ
- อื่น ๆ

3. ข้อควรพิจารณาของลูกหนี้ก่อนการกู้ยืม

การกู้ยืมเงินเป็นการยืมเงินของบุคคลอื่นมาใช้จ่ายเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของลูกหนี้ โดยลูกหนี้มีความผูกพันที่จะต้องชำระเงินดังกล่าวคืนในอนาคต และอาจมีข้อตกลงให้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้เป็นการตอบแทน เช่น การตกลงเรื่องดอกเบี้ย เป็นต้น ดังนั้น ลูกหนี้จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ อย่างรอบด้านก่อนการตัดสินใจ กล่าวคือ

3.1 ปัจจัยภายในของลูกหนี้

3.1.1 สถานะทางการเงิน

ลูกหนี้ต้องประเมินสถานะทางการเงินของตนก่อนการตัดสินใจกู้ยืมทุกครั้งเพื่อให้ทราบว่าตนมีสถานะทางการเงินที่แท้จริงอย่างไร ซึ่งสิ่งที่สะท้อนฐานะทางการเงินที่แท้จริงของบุคคลไม่ใช่สินทรัพย์ที่มีอยู่ แต่เป็น “ความมั่งคั่งสุทธิ” ซึ่งสามารถประเมินได้โดยการจัดทำบัญชีสินทรัพย์และหนี้สินแล้วนำมาคำนวณ โดยการนำสินทรัพย์ลบกับหนี้สินจะได้ผลลัพธ์เป็น “ความมั่งคั่งสุทธิ”¹ ทั้งนี้ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำวัน หรือบัญชีครัวเรือนจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ลูกหนี้รู้ถึงรายรับรายจ่ายของตนในแต่ละวัน สามารถประเมินสถานะทางการเงินและการวางแผนทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 การจัดลำดับความสำคัญและความจำเป็นในการกู้ยืม

เมื่อลูกหนี้ประเมินสถานะทางการเงินของตนแล้ว ในการกู้ยืมลูกหนี้ต้องจัดลำดับความสำคัญและความจำเป็นในการกู้ยืม โดยการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมให้ชัดเจนว่าจะกู้ยืมเพื่อวัตถุประสงค์ใด มีประโยชน์อย่างไร และควรจัดลำดับความสำคัญของ “สิ่งที่จำเป็นต้องมี” ก่อน “สิ่งที่อยากได้” รวมถึงหากเป็นการกู้ยืมเพื่อนำมาลงทุนประกอบธุรกิจ หรือประกอบอาชีพหารายได้ ลูกหนี้ควรวางแผนการลงทุน พิจารณาความเสี่ยง ผลตอบแทน ระยะเวลาคุ้มทุน ความเชี่ยวชาญของตนในการประกอบกิจการหรืออาชีพนั้น ๆ และโอกาสทางการตลาดอย่างรอบคอบบนพื้นฐานของความเป็นจริง หากเห็นว่าการกู้ยืมเพื่อการลงทุนมีความเสี่ยงสูงลูกหนี้ก็ไม่ควรเร่งรัดดำเนินการ

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “การวางแผนการเงิน”, 12 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th/th/satang-story/money-plan/planning-steps.html>

แต่อาจเลื่อนระยะเวลาการลงทุนออกไปเพื่อรอจังหวะและโอกาสที่เหมาะสม ทั้งยังต้องคำนึงถึงเงินสำรอง เพื่อใช้จ่ายเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น อุบัติเหตุ หรือความเจ็บป่วย

3.1.3 ภาระค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ของลูกหนี้

เมื่อลูกหนี้จัดลำดับความสำคัญและความจำเป็นในการก่อหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังต้องคำนึงถึงภาระค่าใช้จ่ายที่ลูกหนี้อยู่ในขณะนั้น ทั้งค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นรายจ่ายประจำ ภาระหนี้สินสะสม (ถ้ามี) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตลอดจนการกันเงินออมและเผื่อค่าใช้จ่ายในเหตุฉุกเฉิน เพื่อประเมินว่าในขณะนั้นลูกหนี้สามารถรับภาระหนี้สินเพิ่มได้อีกหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ภายในระยะเวลาเท่าใด และสามารถรับความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของรายได้ในอนาคต หรือสถานะเศรษฐกิจที่อาจเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่

3.1.4 ความสามารถในการชำระหนี้คืน

เมื่อจะก่อหนี้ลูกหนี้ยังต้องคำนึงถึงความสามารถของตนในการชำระหนี้คืน โดยต้องพิจารณาวางแผนการใช้จ่ายเงินให้สอดคล้องกับรายรับ เพื่อไม่ให้ตนกลายเป็นลูกหนี้ผิดนัด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสถานะความน่าเชื่อถือของลูกหนี้ หรือทำให้ไม่สามารถชำระหนี้คืนจนกลายเป็นหนี้เสียที่อาจถูกติดตามทวงถามหรือดำเนินคดีตามกฎหมาย และป้องกันการเกิดพฤติกรรม “หมุนหนี้” กล่าวคือ พฤติกรรมการกู้ยืมเงินจากแหล่งเพื่อนำเงินจากแหล่งเงินกู้หนึ่งไปใช้คืนแหล่งกู้ยืมอีกแห่งหนึ่งที่เร่งรัดมากกว่า ทั้งนี้ สัดส่วนการผ่อนชำระหนี้ทั้งหมดในแต่ละเดือนไม่ควรเกิน 1 ใน 3 ของรายได้ต่อเดือนเพื่อให้ไม่มีภาระหนี้มากจนเกินไป² รวมทั้งมีเงินใช้สำหรับเรื่องอื่นในชีวิต เช่น ออมเพื่อวันข้างหน้า ซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นต้องใช้ในปัจจุบัน

3.2 ปัจจัยแวดล้อมภายนอก

3.2.1 ประเภทของสินเชื่อ

สินเชื่อมีหลากหลายประเภท มีลักษณะและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ลูกหนี้จึงควรพิจารณาประเภทของสินเชื่อที่เหมาะสมกับความจำเป็นในการใช้เงินของลูกหนี้³

3.2.2 อัตราดอกเบี้ยและวิธีการคิดดอกเบี้ย

ในการกู้ยืมปัจจัยสำคัญที่ลูกหนี้ต้องคำนึงถึงคืออัตราดอกเบี้ยและวิธีการคิดดอกเบี้ย เนื่องจากเป็นภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากเงินต้นที่กู้ยืม และหากมีระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้ยาวนาน ลูกหนี้ก็จะยิ่งต้องรับภาระในส่วนของดอกเบี้ยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การกู้ยืมของลูกหนี้จึงต้องพิจารณาเรื่องดังกล่าวอย่างรอบคอบ การศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องอัตราดอกเบี้ยและวิธีการคิดดอกเบี้ยจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ลูกหนี้สามารถวางแผนทางการเงิน และประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของตนได้ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

กรณีการให้กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน สถาบันการเงินแต่ละแห่งอาจมีรูปแบบอัตราดอกเบี้ยที่ใช้และวิธีการคำนวณดอกเบี้ยแตกต่างกัน ดังนั้น ลูกหนี้ควรศึกษาหาข้อมูลให้ครบถ้วนว่าสถาบันการเงินที่ประสงค์จะใช้บริการให้กู้ยืมเงินเท่าใด เป็นแบบคงที่ (อัตราดอกเบี้ยที่ผู้ให้กู้กำหนดไว้ตายตัว โดยจะไม่มี การปรับลดการทำสัญญา) หรือแบบลอยตัว (อัตราดอกเบี้ยที่ผู้ให้กู้ประกาศกำหนดเป็นคราว ๆ โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามต้นทุนการดำเนินการของผู้ให้กู้) และใช้วิธีคำนวณดอกเบี้ยแบบเงินต้นคงที่ (flat rate) (ดอกเบี้ยจะคำนวณจากเงินต้นคงที่ตลอดอายุสัญญาแม้จะได้ทยอยผ่อนชำระเงินต้นไปแล้วบางส่วน) หรือวิธีคำนวณดอกเบี้ยแบบลดต้นลดดอก (effective rate) (ดอกเบี้ยจะ

² ธนาคารแห่งประเทศไทย, “การบริหารหนี้สิน”, 12 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th/th/satang-story/managing-debt/debt-mgt.html>

³ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “สิ่งที่ควรรู้เมื่อขอสินเชื่อ”, 12 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th/th/satang-story/managing-debt/before-loan.html>

เปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนเงินต้นที่ผู้ขอสินเชื่อได้ชำระในแต่ละงวด โดยดอกเบี้ยจะลดลงเรื่อย ๆ ตามเงินต้นที่ลดลง)⁴ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลเปรียบเทียบประกอบการตัดสินใจ นอกจากนี้ในกรณีทั่วไปแล้วยังมีอัตราดอกเบี้ยในกรณีอื่น ๆ เช่น อัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บเพิ่มขึ้นหากผิดนัดชำระหนี้ หรือการเสนอดอกเบี้ยพิเศษสำหรับลูกค้าบางกลุ่มอาชีพที่ซึ่งลูกหนี้ต้องพิจารณา

ทั้งนี้ การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน การคิดอัตราดอกเบี้ยจะไม่อยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 เนื่องจากการดำเนินงานของสถาบันการเงินต่าง ๆ อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 และพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ซึ่งให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้

กรณีการให้กู้ยืมโดยบุคคลธรรมดา การกู้ยืมเงินโดยทั่วไปอาจมีการคิดดอกเบี้ยหรือไม่ก็ได้ กรณีมีการตกลงให้คิดดอกเบี้ยได้ การคิดอัตราดอกเบี้ยกรณีนี้นอกกระบบมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ

1) กรณีที่มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ยไว้แต่ไม่ได้ระบุอัตราดอกเบี้ยโดยชัดแจ้ง กรณีนี้หมายถึงคู่สัญญาที่มีการตกลงให้ดอกเบี้ยตอบแทนการกู้ยืมเงินกันแต่ไม่ได้ระบุอัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้จะเรียกจากลูกหนี้ไว้อย่างชัดแจ้ง ดังนั้น จึงต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 7 ซึ่งกำหนดให้สามารถเรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี โดยเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ตั้งแต่วันที่

2) กรณีที่มีการกำหนดข้อตกลงเรื่องอัตราดอกเบี้ยไว้อย่างชัดแจ้ง กรณีนี้เป็นกรณีที่ได้มีการทำข้อตกลงให้เจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบี้ยตอบแทนการให้กู้ยืมเงินจากลูกหนี้ได้ ทั้งนี้ กฎหมายได้กำหนดมาตรการป้องกันมิให้เจ้าหนี้เอาเปรียบลูกหนี้โดยการเรียกดอกเบี้ยในอัตราสูงเกินสมควร โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 กำหนดให้เรียกดอกเบี้ยได้ร้อยละ 15 ต่อปี ดังนั้น ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ต้องกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี หากเกินกว่านั้นข้อตกลงดังกล่าวเป็นโมฆะ เนื่องจากขัดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน และได้มีการกำหนดโทษทางอาญาแก่บุคคลที่กระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับอีกด้วย

หากลูกหนี้ได้ชำระดอกเบี้ยในอัตราที่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดให้แก่เจ้าหนี้ไปนั้น ถือได้ว่าเป็นการชำระหนี้ฝ่าฝืนข้อห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 411 ลูกหนี้ไม่สามารถเรียกร้องให้เจ้าหนี้คืนดอกเบี้ยที่ชำระฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายได้ และเจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยดังกล่าวด้วย ดังนั้น จึงต้องนำดอกเบี้ยที่ลูกหนี้ชำระฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายให้แก่เจ้าหนี้ไปหักเงินต้นตามสัญญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5376/2560)

กรณีดอกเบี้ยผิดนัด

นอกจากอัตราดอกเบี้ยและวิธีการคิดดอกเบี้ยในกรณีปกติแล้ว ลูกหนี้ยังต้องพิจารณาถึงอัตราดอกเบี้ยอีกประเภทหนึ่งด้วย กล่าวคือ “**ดอกเบี้ยผิดนัด**” ซึ่งดอกเบี้ยผิดนัดจะเกิดขึ้น

⁴ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน), “รู้ก่อนกู้”, 12 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.ktc.co.th/article/knowledge/Reduced-and-fixed-interest-rates>

ในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 ประกอบมาตรา 7 กำหนดให้เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้แบบอัตราดอกเบี้ยลอยตัว โดยปัจจุบันกำหนดให้คิดได้ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี แม้ไม่มีข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยผิดนัดไว้ในสัญญากู้ยืม เจ้าหนี้ก็สามารถเรียกดอกเบี้ยผิดนัดได้ หรือหากในสัญญากู้ยืมมีการระบุให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัด ในอัตราที่สูงกว่าร้อยละ 5 ต่อปี เช่น กำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดร้อยละ 12 ต่อปี เจ้าหนี้ก็มีสิทธิเรียกได้ตาม อัตราที่กำหนดในสัญญา โดยเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยดังกล่าวได้นับแต่ลูกหนี้ผิดนัดไปจนกว่าลูกหนี้จะชำระหนี้จนครบถ้วน ทั้งนี้ ศาลอาจใช้ดุลพินิจปรับลดดอกเบี้ยดังกล่าวลงได้ หากเห็นว่าข้อตกลงให้เจ้าหนี้ มีสิทธิปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นเมื่อลูกหนี้ผิดนัดมีลักษณะเป็นค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า จึงเป็นเบี้ยปรับที่ศาลมีอำนาจลดลงได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี

การคิดดอกเบี้ยผิดนัดได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224/1 กำหนดให้ในกรณีที่ลูกหนี้มีหน้าที่ผ่อนชำระหนี้เป็นงวด และลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ งวดใด กฎหมายให้เจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยระหว่างผิดนัดได้เฉพาะจากต้นเงินงวดที่ลูกหนี้ผิดนัดเท่านั้น และ เจ้าหนี้ลูกหนี้ไม่สามารถตกลงเป็นอย่างอื่นได้ ข้อตกลงที่ฝ่าฝืนมาตรา 224/1 ดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะ ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนี้ช่วยก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้มากขึ้น โดยลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชำระ ดอกเบี้ยผิดนัดในต้นเงินงวดที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ ดังนั้น เจ้าหนี้จะคิดดอกเบี้ยผิดนัดจากต้นเงินที่ค้างชำระ ทั้งหมดไม่ได้

ในส่วนการคิดดอกเบี้ยผิดนัดของสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชกำหนด บริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขอ อนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับ) ลงวันที่ 30 กรกฎาคม 2563 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศ ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพภายใต้กำกับ) ลงวันที่ 30 กรกฎาคม 2563 ออกประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สกส2. 9/2563 เรื่อง การคิดดอกเบี้ยผิดนัด ชำระหนี้และการตัดชำระหนี้ ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2563 กำหนดหลักเกณฑ์การคิดดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้ และการตัดชำระหนี้ ให้ผู้ให้บริการทางการเงิน ได้แก่ สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบัน การเงินทุกแห่ง สถาบันการเงินเฉพาะกิจตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงินทุกแห่ง บริษัทในกลุ่ม ธุรกิจทางการเงินตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลกลุ่มธุรกิจ ทางการเงินและที่เกี่ยวข้อง ที่ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับ สินเชื่อรายย่อยเพื่อ การประกอบอาชีพภายใต้กำกับ ธุรกิจการให้เช่าแบบลิสซิ่ง ธุรกิจการให้เช่าซื้อ และบริษัทบริหารสินทรัพย์ ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับทุกแห่ง และผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบ อาชีพภายใต้กำกับทุกแห่ง ตามประกาศกระทรวงการคลังว่าด้วยธุรกิจที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับ และสินเชื่อรายย่อยเพื่อ การประกอบอาชีพภายใต้กำกับ) ลงวันที่ 30 กรกฎาคม 2563 ถือปฏิบัติ

ทั้งนี้ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วย ลดการเกิดหนี้ด้อยคุณภาพในระบบการเงินและลดภาระหนี้ของประชาชน รวมทั้งสนับสนุนให้การเจรจา

ปรับโครงสร้างหนี้สำเร็จได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งกับเจ้าหนี้และลูกหนี้ โดยเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติที่สำคัญในระบบการเงินของประเทศไทยใน 3 เรื่อง และวันเริ่มมีผลบังคับใช้ ดังนี้⁵

แนวปฏิบัติ 3 เรื่อง	ประเภทผู้ให้บริการทางการเงิน	วันเริ่มมีผลบังคับใช้
1. การคิดดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้บนฐานของเงินต้นที่ผิดนัดจริง โดยไม่รวมส่วนของเงินต้นของค้างงวดในอนาคตที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	<ul style="list-style-type: none"> สถาบันการเงิน และบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงิน สถาบันการเงินเฉพาะกิจ บริษัทที่ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับที่มีใช้สถาบันการเงิน 	1 เมษายน 2564
2. การกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้ โดยใช้อัตราดอกเบี้ยตามสัญญาบวกไม่เกินร้อยละ 3 ต่อปี	<ul style="list-style-type: none"> บริษัทที่ประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพภายใต้กำกับที่มีใช้สถาบันการเงิน บริษัทบริหารสินทรัพย์ 	1 กรกฎาคม 2564
3. การกำหนดลำดับการตัดชำระหนี้ โดยให้นำไปจ่ายค่าธรรมเนียม ดอกเบี้ย และเงินต้นของยอดหนี้ที่ค้างชำระนานที่สุดก่อน	<ul style="list-style-type: none"> ผู้ให้บริการทางการเงินทุกแห่ง 	1 กรกฎาคม 2564

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้บริการทางการเงินสามารถนำหลักการตามประกาศฉบับนี้มาใช้พิจารณาขบวนหรือผ่อนปรนดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ สำหรับการผิดนัดชำระหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ 1 เมษายน 2564 ได้

3.2.3 ระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้

ระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้มีผลต่อดอกเบี้ยที่ลูกหนี้ต้องจ่ายเพราะยิ่งมีระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้ยาวนาน ลูกหนี้ยิ่งต้องรับภาระจ่ายดอกเบี้ยมาก ดังนั้น หากลูกหนี้มีความสามารถในการวางแผนการเงินล่วงหน้าก่อนใหญ่หรือผ่อนชำระหนี้ต้องงวดสูงเพื่อให้ปลดภาระหนี้ได้ไว ลูกหนี้ก็พึงดำเนินการ ทั้งนี้ ต้องพิจารณาถึงความสมดุลในชีวิตของลูกหนี้ไม่ให้เกิดการผ่อนชำระต้องงวดกระทบกับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและการออมเงินเพื่อเหตุฉุกเฉิน

3.2.4 ค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง

การขอสินเชื่อมักมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีก เช่น ค่าสำรวจและประเมินราคาหลักประกัน ค่าจดจำนองหลักประกัน ค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามหนี้ ค่าอาร์เอสเอ็ม ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ลูกหนี้จึงต้องศึกษาข้อมูลเหล่านี้ก่อนการกู้ยืมเงินด้วย⁶

⁵ธนาคารแห่งประเทศไทย, “การคิดดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้และการตัดชำระหนี้”, 10 สิงหาคม 2566, จาก

<https://www.bot.or.th/content/dam/bot/fipcs/documents/FPG/2563/ThaiPDF/25630272.pdf>

⁶ธนาคารแห่งประเทศไทย, “สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย”, 12 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th/th/satang-story/managing-debt/mortgage-loan.html>

สิ่งที่จำเป็น
มากกว่า ...
สิ่งที่อยากได้

ปัจจัยภายนอก

- 1** ประเภทของสินเชื่อ
พิจารณาตามความเหมาะสมและความจำเป็น
- 2** อัตราดอกเบี้ย
อัตราดอกเบี้ยคงที่ / อัตราดอกเบี้ยลอยตัว
- 3** วิธีการคิดดอกเบี้ย
ไม่มีการปรับลดตลอดสัญญา / ลดต้นลดดอก
- 4** ระยะเวลาผ่อนหนี้
ยิ่งผ่อนนานยิ่งจ่ายดอกเบี้ยมาก
- 5** ค่าใช้จ่ายอื่น
ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ในการกู้ยืม

ปัจจัยภายใน

- 1** สถานะทางการเงิน
จัดทำบัญชีครัวเรือน / ประเมินทรัพย์สิน-หนี้สิน / รายได้-รายจ่าย เพื่อหา "ความมั่งคั่งสุทธิ"
- 2** จำเป็น หรือ อยากได้
กู้เพื่ออะไร / มีประโยชน์อย่างไร / จำเป็นหรือไม่
- 3** จัดลำดับความสำคัญ
สิ่งที่จำเป็นต้องมาก่อนสิ่งที่อยากได้ / เก็บออมเพื่ออนาคต
- 4** ภาระค่าใช้จ่ายอื่น
ค่าใช้จ่ายประจำ / หนี้สินสะสม / เงินสำรองจ่ายฉุกเฉิน
- 5** ความสามารถชำระหนี้คืน
วางแผนการใช้จ่ายให้สัมพันธ์กับรายรับ / หยุดพฤติกรรมหมุนหนี้ / โอกาสในการสร้างรายได้เพิ่ม

"คิดก่อนก่อหนี้"

ตอน : การวางแผนทางการเงิน

เข้าใจ ดอกเบี้ย ก่อหนี้

ดอกเบี้ยเงินกู้ สถาบันการเงิน

คิดดอกเบี้ยได้มากกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี

ดอกเบี้ยลอยตัว

อัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินประกาศกำหนดเป็นคราว ๆ โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามต้นทุนของสถาบันการเงิน

ดอกเบี้ยคงที่

อัตราดอกเบี้ยที่ผู้ให้กู้กำหนดไว้ตายตัว โดยจะไม่มีการปรับลดการทําสัญญา

วิธีคิดดอกเบี้ยเงินกู้ สถาบันการเงิน

ลดต้นลดดอก

ดอกเบี้ยจะเปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนเงินต้นที่ผู้ขอสินเชื่อได้ชำระในแต่ละงวด โดยดอกเบี้ยจะลดลงเรื่อย ๆ ตามเงินต้นที่ลดลง

เงินต้นคงที่

ดอกเบี้ยคำนวณจากเงินต้นคงที่ตลอดอายุสัญญา แม้จะได้ทยอยผ่อนชำระเงินต้นไปแล้วบางส่วน

ดอกเบี้ยเงินกู้บุคคลธรรมดา

ตกลงให้คิดดอกเบี้ยแต่ไม่ระบุอัตราชัดเจน

เรียกดอกเบี้ยได้ในอัตรา ร้อยละ 3 ต่อปี / เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ตั้งแต่วันที่

ตกลงให้คิดดอกเบี้ยระบุอัตราชัดเจน

เรียกดอกเบี้ยได้ตามอัตราที่ตกลงกัน แต่ต้องไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี / เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ตั้งแต่วันที่

กรณีกู้ยืมสถาบันการเงิน :

คิดอัตราดอกเบี้ยบนฐานเงินต้นที่ผิดนัดจริงโดยใช้อัตราดอกเบี้ยตามสัญญาบวกไม่เกินร้อยละ 3 ต่อปี

ดอกเบี้ยผิดนัด

เกิดขึ้นในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้

กรณีกู้ยืมบุคคลธรรมดา :

เรียกดอกเบี้ยได้ตามอัตราที่ตกลงกัน ศาลลดลงได้หากเห็นว่าสูงเกินไป / หากไม่ตกลงกันในสัญญา คิดดอกเบี้ยได้อัตรา ร้อยละ 5 ต่อปี

"คิดก่อนก่อหนี้"

ตอน : การวางแผนทางการเงิน

**การผ่อนชำระหนี้เป็นงวด
ลูกหนี้ผิดนัดงวดใด
เจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยผิดนัดได้จาก
ต้นเงินงวดที่ลูกหนี้ผิดนัดเท่านั้น**

จะตกลงกันให้ลูกหนี้รับผิดในดอกเบี้ยผิดนัด
โดยคิดจากต้นเงินค้างชำระทั้งหมดไม่ได้
เป็นโมฆะ

"คิดก่อนก่อหนี้"

ตอน : การวางแผนทางการเงิน

"คิดก่อนก่อหนี้"

ตอน : ระงับการกู้ยืมนอกระบบ

ตอน : ระวังการกู้ยืมนอกระบบ

หนี้นอกระบบ

นอกจากข้อควรพิจารณาของลูกหนี้ก่อนการกู้ยืมดังที่ได้กล่าวข้างต้น ลูกหนี้ควรหลีกเลี่ยงการกู้ยืมเงินนอกระบบ เนื่องจากมีความเสี่ยงสูงที่ลูกหนี้อาจต้องเผชิญกับการติดตามทวงถามหนี้โดยไม่เป็นธรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ⁷ เช่น การข่มขู่ การใช้ความรุนแรง การทำร้ายร่างกาย การดูหมิ่นเหยียดหยาม การถูกเจ้าหนี้ส่งคนติดตามทวงถามหลากหลายรูปแบบตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน ทั้งทวงถามที่บ้านและที่ทำงาน หรือดักรอลูกหนี้ตามสถานที่ต่าง ๆ จนทำให้ลูกหนี้และครอบครัวเกิดความหวาดกลัว⁸ หรือการกระทำอื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ ร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้อื่น เป็นต้น

1. ความหมาย “หนี้นอกระบบ”

หนี้นอกระบบเป็นคำที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปในสังคมไทยแต่ยังไม่ปรากฏการใช้คำนิยาม “หนี้นอกระบบ” ไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้มีการอธิบายความหมายของหนี้นอกระบบไว้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

“หนี้นอกระบบ” หมายความว่า หนี้เงินกู้ที่คิดอัตราดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด (เกินร้อยละ 15 ต่อปี หรือร้อยละ 1.25 ต่อเดือน) โดยเจ้าหนี้ไม่ใช่สถาบันการเงิน⁹

2. ลักษณะของเงินกู้นอกระบบ

จากการพิจารณาศึกษาสามารถกำหนดลักษณะของเงินกู้นอกระบบได้ดังนี้

- เป็นการให้กู้ยืมเงินจากกลุ่มบุคคลที่มักเป็นนายทุนในท้องถิ่น หรือผู้มีอิทธิพล
- มีการประกาศโฆษณาเชิญชวนในที่สาธารณะ เช่น ป้ายรถประจำทาง ตู้สาธารณะ หรือบนรถบริการสาธารณะ โดยมีข้อความชักจูงใจ เช่น “อนุมัติเร็วได้เต็มวงเงินดอกเบี้ยต่ำ
- มีการเรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมากเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน แล้วแต่ข้อตกลง และเป็นการเรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราที่เกินกว่ากฎหมายกำหนด
- อาจมีการทำสัญญากู้ยืม หรือไม่มีก็ได้
- อาจมีหรือไม่มีหลักประกันก็ได้ หากมีการเรียกหลักประกัน ผู้ให้กู้จะยึดหลักประกันไว้พร้อมกับให้ผู้กู้เซ็นใบมอบฉันทะเพื่อโอนกรรมสิทธิ์ไว้ หากมีการผิดชำระหนี้ หลักประกันก็จะถูกยึด
- มีการติดตามทวงหนี้ที่มีลักษณะไม่เหมาะสม ไม่เป็นธรรม และสร้างความหวาดกลัวแก่ลูกหนี้ เช่น ขู่กรรโชก ทำร้ายร่างกาย
- กลุ่มลูกหนี้เป็นกลุ่มประชาชนที่มีรายได้น้อย หรือรายได้ไม่แน่นอน ประวัติการชำระหนี้ไม่ปกติ หรือไม่มีทรัพย์สิน หรือบุคคลค้ำประกัน มีความต้องการใช้เงินเร่งด่วน และไม่สามารถเข้าสู่ระบบสถาบันการเงินได้

⁷โปรดดู มาตรา 11 พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

⁸คณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินแห่งชาติ, รายงานการเดินทางการศึกษาศึกษาของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร เรื่อง การติดตามความคืบหน้าการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบและหนี้สินเกษตรกร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563), น. 15.

⁹ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กรมสอบสวนคดีพิเศษ, คู่มือประชาชนเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอกพิมพ์ไท จำกัด, 2561) น. 6.

3. พฤติกรรมการทวงหนี้นอกระบบ¹⁰

การทวงหนี้นอกระบบเจ้าหนี้นอกระบบบางรายจะมีพฤติกรรมการทวงหนี้อันละเมิดต่อกฎหมาย ทำให้ลูกหนี้เกิดความอับอาย เสื่อมเสียชื่อเสียง เกิดความหวาดกลัว มีการข่มขู่ กรรโชก ประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน เช่น

- ใช้ผู้มีอิทธิพล กลุ่มหรือแก๊งอันธพาลนอกกฎหมาย หรือบุคคลที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ใช้ชื่อเล่น ชื่อปลอม หรือผู้มีประวัติอาชญากรรม หรือจ้างทีมงานทวงหนี้เป็นเยาวชนว่างงานไม่เรียนหนังสือ หรือติดยาเสพติด ใช้จักรยานยนต์หรือพาหนะอื่นติดตามก่อกวน หรือติดตามทวงหนี้กดดันให้ลูกหนี้เกิดความหวาดกลัว จนไม่สามารถทำมาหากินได้ตามปกติ

- การทวงหนี้ในที่สาธารณะต่อหน้าผู้อื่นในลักษณะการประจานหรือทวงกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ เช่น เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน ญาติ ผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

- การทวงหนี้ด้วยการข่มขู่ กรรโชก หรือใช้อาวุธ เช่น ยิงปืนขึ้นฟ้า ปาระเบิดหน้าบ้านเพื่อข่มขู่ให้เกิดความกลัว

- โทรศัพททวงหนี้ในเวลาดึก เข้ามิด หรือโทรศัพททั้งวันใช้ถ้อยคำหยาบคาย คุกคาม ต่ำทอ

- ใช้อิทธิพลเข้าตรวจค้นยึดทรัพย์สิน เช่น รถยนต์ ข้าวของเครื่องใช้ของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ หรือบังคับให้ลูกหนี้โอนกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือทรัพย์สินอย่างอื่นเพื่อชำระหนี้

- เจ้าหนี้นอกระบบที่พฤติกรรมเป็นองค์กรอาชญากรรม ในการติดตามทวงหนี้กับลูกหนี้ จะแสดงอำนาจด้วยการข่มขู่หวังผลให้ลูกหนี้รายอื่นเกิดความหวาดกลัว มีการใช้กำลังประทุษร้ายลูกหนี้ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่ไม่ยอมชำระหนี้ เช่น ฆ่า ทรมาณ ทำร้ายร่างกาย

- บังคับชำระหนี้ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี เช่น บังคับให้ลูกหนี้หรือบุคคลในครอบครัวร่วมหลับนอน หรือให้ลูกหนี้ชดใช้หนี้ด้วยอวัยวะแทน เช่น ให้ลูกหนี้สละไตเปลี่ยนถ่ายทางการแพทย์ให้ผู้ป่วยฝ่ายเจ้าหนี้แทนการชำระหนี้ หรือบังคับให้กระทำผิดกฎหมาย เช่น ค้ายาเสพติด หรือไปประกอบอาชญากรรมอื่น

- แอบอ้างทหารหรือตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนแต่งกายเลียนแบบเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือใช้จ้าวานเจ้าหน้าที่รัฐ (พวกประพติตนนอกริต) ติดตามทวงหนี้

- ประจานให้ลูกหนี้เสื่อมเสียชื่อเสียงด้วยการเปิดเผยความลับ หรือชู่จะนำเรื่องส่วนตัวมาเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อสร้างความอับอายให้กับลูกหนี้

- หลอกลวงลูกหนี้โดยอ้างข้อความอันเป็นเท็จ หรือแอบอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนจัดทำเอกสารเท็จ ปลอมแปลงเอกสาร เช่น หมายศาล หมายจับ คำฟ้อง คำพิพากษา หมายบังคับคดี หรือสัญญากู้ยืม เพื่อใช้ในการติดตามทวงหนี้ให้ลูกหนี้หลงเชื่อและหวาดกลัว

- เจ้าหนี้หลอกลวงให้ลูกหนี้ทำสัญญาล่วงหน้าที่ย้อนหลังแล้วไปทำสัญญาประนีประนอมในศาลจนศาลพิพากษาตามยอม เจ้าหนี้จึงมอบเงินกู้ให้ลูกหนี้ที่น้อยกว่าที่ระบุไว้ในคำพิพากษา เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็จะนำคำพิพากษามาบังคับคดีกับลูกหนี้และผู้ค้ำประกัน เป็นเหตุให้ลูกหนี้ถูกบังคับคดียึดหรืออายัดทรัพย์สิน

¹⁰เพ็ญอ้าง, น.6-8.

- การดำเนินคดีกับเจ้าหนี้ในระบบกระทำไม่ได้ยาก เพราะขาดหลักฐานในการพิสูจน์ความผิด เนื่องจากมีพฤติกรรมการปกปิด อำพราง วางแผนเอารอดเอาเปรียบ มีการจัดเตรียมพยานหลักฐานไว้เพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีกับลูกหนี้ ตลอดจนใช้ จ้างวาน ให้ผู้อื่นกระทำความผิด รวมทั้งลูกหนี้จะหวาดกลัวไม่กล้าแจ้งความร้องทุกข์

- เมื่อมีการแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่รัฐ โดยส่วนใหญ่จะเพิกเฉยเนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องทางแพ่ง ไม่มีอำนาจในการดำเนินการ ในบางกรณีเมื่อเห็นหลักฐานที่เจ้าหนี้นำมาแสดงจะรีบเชื่อว่าเจ้าหนี้เป็นฝ่ายถูก จึงไม่ให้ความช่วยเหลือหรือไม่เห็นใจทุกข์ร้อนของลูกหนี้เป็นการสร้างความเดือดร้อนและความไม่เป็นธรรมให้ลูกหนี้เพิ่มยิ่งขึ้น

จากตัวอย่างพฤติกรรมการทวงหนี้ของเจ้าหนี้ในระบบที่พบในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า เจ้าหนี้ในระบบเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องและอาศัยความได้เปรียบในเรื่องดังกล่าว ประกอบกับความรู้กฎหมายของประชาชน และอำนาจทางเศรษฐกิจ ตลอดจนอิทธิพลของตนที่มีเหนือกว่าประชาชนที่เป็นลูกหนี้ กระทำการอันเป็นการละเมิดต่อทบัญญัติของกฎหมาย รวมถึงละเมิดสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่กฎหมายให้การรับรองคุ้มครองแก่ประชาชนทุกคนโดยไม่ยำเกรงต่อกฎหมายบ้านเมือง และมีแนวโน้มว่าการกระทำความผิดของเจ้าหนี้ในระบบจะมีการพัฒนาให้ซับซ้อนยากแก่การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิด และมีแนวโน้มที่จะใช้วิธีการที่รุนแรงมากขึ้นตามลำดับ ดังนั้น ก่อนการกู้ยืมนอกระบบ ลูกหนี้ต้องพิจารณาความเสี่ยงอย่างรอบคอบ และหากมีช่องทางอื่นในการกู้ยืมเงิน ก็ควรหลีกเลี่ยงการกู้ยืมนอกระบบซึ่งอาจทำให้ลูกหนี้ต้องได้รับความเดือดร้อนและเป็นทุกข์ในภายหลัง

**ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ย
เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด
ให้แก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ไม่สามารถเรียกร้อง
ให้เจ้าหนี้คืนดอกเบี้ยที่ชำระฝ่าฝืนข้อห้ามตาม
กฎหมายได้ และเจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิได้รับ
ดอกเบี้ยดังกล่าวด้วย**

**ต้องนำดอกเบี้ยที่ลูกหนี้ชำระฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย
ให้แก่เจ้าหนี้ไปหักเงินต้นตามสัญญา**

"คิดก่อนก่อหนี้"
ตอน : ระวังการกู้ยืมนอกระบบ

ระวัง!!! การกู้ยืม นอกระบบ

คิดดอกเบี้ยโหด (เกินอัตรา
ร้อยละ 15 ต่อปี/1.25 ต่อเดือน)

ด่าทอ ประจาน ข่มขู่
ทำให้อับอาย เอาทรัพย์สินไป

ใช้กำลัง ทำลายทรัพย์สิน
ทำร้ายร่างกาย ทำให้หวาดกลัว

ทวงหนี้ผิดศีลธรรม ดักข่มรอ
คุกคามคนในครอบครัว

!! เสี่ยง !!

กู้ธนาคาร
ไม่ได้ ไม่มีคนค้ำประกัน ไม่มี
หลักฐาน ชี้บัตรเครดิตบูโร
จำเป็นต้องใช้เงิน

เจ้าหนี้ไม่ใช่สถาบันการเงิน

การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรามีโทษทางอาญา
เจ้าหนี้ที่ทำผิดต้องระวางโทษจำคุก
ไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ

การติดตามทวงถามหนี้ที่ไม่เป็นธรรม
และละเมิดต่อกฎหมาย เข้าข่ายเป็น
การกระทำความผิดอาญาหลายฐาน
เจ้าหนี้ที่กระทำผิดต้องระวางโทษจำคุก
หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อเสนอแนะสู่ลูกหนี้นอกระบบ

หากถูกเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา / ติดตาม
ทวงถามหนี้ไม่เป็นธรรม
ให้แจ้งความดำเนินคดีอาญาต่อเจ้าพนักงาน
ตำรวจท้องที่ หรือขอความช่วยเหลือจาก
ฝ่ายปกครอง หรือหน่วยงานของรัฐ หรือ
ดำเนินคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายฐานละเมิด

"คิดก่อนกู้หนี้"

ตอน : ระวังการกู้ยืมนอกระบบ

4. ข้อเสนอแนะสำหรับลูกหนี้

การกู้ยืมเงินนอกระบบ ลูกหนี้ควรแยกพิจารณาออกเป็น 2 ประเด็น กล่าวคือ ประเด็น การให้กู้ยืมนอกระบบ และประเด็นการทวงถามหนี้ เนื่องจากเงินกู้นอกระบบยังคงเป็นแหล่งเงินกู้ทางเลือก ของประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบสถาบันการเงินได้ ดังนั้น หากลูกหนี้ จำเป็นจะต้องกู้ยืมเงินนอกระบบควรพิจารณาเจ้าหนี้ที่ไม่มีลักษณะจะเข้าข่ายกระทำผิดกฎหมาย ทั้งด้าน สัญญา การคิดอัตราดอกเบี้ย ตลอดจนการทวงถามหนี้ และไม่เอารัดเอาเปรียบลูกหนี้อย่างไม่เป็นธรรม หากเจ้าหนี้มีการกระทำโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ลูกหนี้ต้องปกป้องสิทธิของตนเอง โดยร้องขอความช่วยเหลือ ต่อหน่วยงาน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ให้พิจารณาใช้บังคับกฎหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างจริงจัง

4.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหนี้นอกระบบ

4.1.1 พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654

กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดมาตรการป้องกันมิให้เจ้าหนี้เอารัดเอาเปรียบ ลูกหนี้โดยการเรียกดอกเบี้ยในอัตราสูงเกินสมควร โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 กำหนดให้เรียกดอกเบี้ยได้ไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ดังนั้น ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยระหว่างเจ้าหนี้และ ลูกหนี้ต้องกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี หากเกินกว่านั้นข้อตกลงดังกล่าวเป็นโมฆะ เนื่องจากขัดต่อ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อย ของประชาชน และได้มีการกำหนดโทษทางอาญาแก่บุคคลที่กระทำความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

4.1.2 พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์สำคัญในการควบคุมการทวงถามหนี้ ให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อให้ความคุ้มครองลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา และหมายรวมถึง ผู้ค้าประกันที่เป็นบุคคลธรรมดาด้วย เนื่องจากปรากฏว่าการทวงถามหนี้มีการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อ ลูกหนี้ไม่ว่าจะเป็นการใช้ถ้อยคำที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่าง รุนแรง การคุกคามโดยขู่เชือด การใช้ กำลังประทุษร้าย หรือการทำให้เสียชื่อเสียง รวมถึงการให้ข้อมูลเท็จ และการสร้างความเดือดร้อนรำคาญ ให้แก่บุคคลอื่น

กฎหมายจึงกำหนดขอบเขตการทวงหนี้ของเจ้าหนี้โดยคำนึงถึงสิทธิใน ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และสวัสดิภาพของลูกหนี้ รวมถึงบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ โดยกำหนดวิธีการ ในการทวงหนี้ เช่น ห้ามผู้ทวงถามหนี้กระทำการทวงถามหนี้ในลักษณะการข่มขู่ การใช้ความรุนแรง หรือการกระทำอื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ ร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้อื่น การใช้วาจาหรือภาษาที่เป็นการดูหมิ่นลูกหนี้หรือผู้อื่น การแจ้งหรือเปิดเผยเกี่ยวกับความเป็นหนี้ของลูกหนี้ ให้แก่ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง การทวงถามหนี้ในลักษณะที่เป็นเท็จ หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิด การทวงถามหนี้ ในลักษณะที่ไม่เป็นธรรม การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ เกินกว่าอัตราที่ประกาศกำหนด หากเจ้าหนี้หรือผู้ที่ทวงถามหนี้ฝ่าฝืนข้อกำหนดของกฎหมายถือว่ามีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และคณะกรรมการกำกับการทวงถามหนี้สามารถออกคำสั่งให้หยุดการกระทำดังกล่าว หากฝ่าฝืนมีโทษปรับ ไม่เกิน 100,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

4.1.3 ประมวลกฎหมายอาญา

พฤติกรรมกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ในระบบในปัจจุบันมักเป็นการกระทำความผิดโดยฝ่าฝืนต่อประมวลกฎหมายอาญาเป็นส่วนใหญ่ โดยความผิดที่พบเป็นหลัก ได้แก่ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ความผิดฐานบุกรุก ความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ความผิดฐานอั้งยี่ ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย หรือความผิดอาญาฐานอื่นซึ่งขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ในแต่ละกรณี ซึ่งในแต่ละฐานความผิดมีการกำหนดระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับไว้

4.1.4 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ได้กำหนด “ความผิดมูลฐาน” ตามกฎหมายฟอกเงินไว้ ดังนั้น หากปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ระบบได้กระทำความผิดซึ่งตามกฎหมายฟอกเงินกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เช่น ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ได้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือริดเอาทรัพย์ที่กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่ หรือช่องโหว่ตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือ สำนักงาน ปปง. มีอำนาจดำเนินการตามกฎหมายเพื่อยึดอายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ระบบให้ตกเป็นของแผ่นดินได้

4.1.5 ประมวลรัษฎากร

ประมวลรัษฎากรเกี่ยวกับเงินได้พึงประเมินจะต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้เพื่อยื่นชำระภาษีเงินได้จากดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งตามประมวลรัษฎากรมาตรา 39 ประกอบมาตรา 40 (4) (ก) ถือเป็นเงินได้พึงประเมินทั้งสิ้น แต่ในทางปฏิบัติยากที่จะเรียกเก็บภาษีจากดอกเบี้ยเช่นว่านี้ได้ ทั้งนี้เพราะเป็นการเก็บดอกเบี้ยจากหนี้ในระบบ รัฐจึงไม่สามารถตรวจสอบได้ ช่องว่างนี้เองที่ทำให้นายทุนเงินกู้ หรือเจ้าหน้าที่ระบบเกิดความร่ำรวยอย่างมหาศาล จนบางรายกลายเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น¹¹ และมาตรา 91/2 (5) ได้กำหนดว่าผู้ใดประกอบธุรกิจเยี่ยงธนาคารพาณิชย์ เช่น ให้กู้ยืมเงินมีรายได้จากดอกเบี้ย ต้องขอจดทะเบียนธุรกิจเฉพาะ ถ้าไม่จดทะเบียนถือว่าผิด ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะในอัตราร้อยละ 3 บวกกับภาษีบำรุงท้องถิ่นอีกร้อยละ 0.3 รวมเป็นร้อยละ 3.3 หากเจ้าหน้าที่ไม่เคยยื่นแบบเสียภาษีว่าเคยมีรายได้จากดอกเบี้ยเงินกู้ เจ้าหน้าที่ก็จะมีความผิดที่แจ้งฐานภาษีเงินได้ผิดไปจากความเป็นจริง กรมสรรพากรต้องเรียกชำระเงินเพิ่มและค่าปรับจนกว่าจะชำระเสร็จ ปัจจุบันเจ้าหน้าที่มักหลีกเลี่ยงไม่แสดงเงินได้จากการให้กู้ยืมเงิน ซึ่งถือเป็นกระทำความผิดตามประมวลรัษฎากรฐานเลี่ยงภาษี (มาตรา 37) มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองแสนบาท

¹¹ ไพฑูริย์ เอกจริยกร, ปัญหาหนี้ในระบบในสังคมไทย, วารสารราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ 36 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2554.

4.2 ช่องทางการรักษาและปกป้องสิทธิตนเองของลูกหนี้

หากลูกหนี้ซึ่งเป็นหนี้ในระบบถูกละเมิดสิทธิที่กฎหมายรับรองคุ้มครองไว้ หรือพบว่าเจ้าหนี้มีการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ลูกหนี้สามารถรักษาและปกป้องสิทธิตนเอง โดยดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 ดำเนินคดีทางอาญา : ลูกหนี้สามารถไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนท้องที่ที่เกิดเหตุ หรือกองปราบปราม หรือหน่วยงานที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติมอบหมายภารกิจ เฉพาะในการดำเนินการกับเจ้าหนี้ในระบบ¹²

4.2.2 ดำเนินคดีทางแพ่ง (ปรึกษาทนายความ) : ลูกหนี้สามารถฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกร้องให้เจ้าหนี้หรือผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิด¹³

4.2.3 ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ : ลูกหนี้สามารถขอความช่วยเหลือได้ทั้งจากตำรวจฝ่ายปกครอง กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวจะมีมาตรการดำเนินการกับเจ้าหนี้ในระบบ เช่น มาตรการทางภาษี มาตรการกฎหมายฟอกเงิน¹⁴

4.2.4 ขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย ตลอดจนการเจรจาไกล่เกลี่ยประนอมหนี้จากหน่วยงานอื่น ๆ : ลูกหนี้สามารถขอความช่วยเหลือสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนประจำจังหวัดต่าง ๆ ของสำนักงานอัยการสูงสุด คณะกรรมการกำกับการทวงถามหนี้ซึ่งมีทั้งระดับประเทศ และระดับจังหวัด คณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยประนอมหนี้ในระบบประจำจังหวัด ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมของกระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

¹² ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กรมสอบสวนคดีพิเศษ, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.9

¹³ เห่งอ้าว, น.9.

¹⁴ เห่งอ้าว, น.9.

การดำเนินการ กับเจ้าหนี้ ขอระบบ

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560

และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี

หากฝ่าฝืนเป็นความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

ต้องระวางโทษ**จำคุก**ไม่เกิน 2 ปี

หรือ**ปรับ**ไม่เกิน 200,000 บาท หรือ**ทั้งจำทั้งปรับ**

พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

ควบคุมการทวงถามหนี้ให้มีความเหมาะสม

และเป็นธรรม **หากฝ่าฝืน**มีโทษ**ปรับ**ไม่เกิน 100,000 บาท

หรือ**จำคุก**ไม่เกิน 1 ปี หรือ**ทั้งจำทั้งปรับ**

**พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การฟอกเงิน พ.ศ. 2542**

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

มีอำนาจดำเนินการตามกฎหมาย

เพื่อ**ยึดอายัดทรัพย์สิน**ของเจ้านั้นขอระบบ

ที่ทำความผิดฐานตามที่กฎหมายนี้กำหนด

ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

ประมวลกฎหมายอาญา

ความผิดที่พบเป็นหลัก ได้แก่ ความผิดฐานหมิ่นประมาท

กรรโชกทรัพย์ ทำให้เสียทรัพย์ บุกรุก ทำให้เสื่อมเสีย

เสรีภาพ ข้อโกงประชาชน อั้งยี่

ทำร้ายร่างกาย หรือความผิดอาญาฐานอื่น

ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ของเจ้านั้นขอระบบ

ซึ่งแต่ละฐานความผิดมีการกำหนดระวางโทษ**จำคุก**

หรือ**ปรับ** หรือ**ทั้งจำทั้งปรับ**

ผู้มีอิทธิพล

แก๊งเงินกู้ออนไลน์

แก๊งทวงหนี้

นายทุน

อันธพาล

ประมวลรัษฎากร

เจ้านั้นขอระบบที่หลีกเลี่ยงไม่แสดงเงินได้

จากการให้กู้ยืมเงินถือเป็นการกระทำความผิด

ตามประมวลรัษฎากร**ฐานเลี่ยงภาษี**

มีอัตราโทษ**จำคุก**ตั้งแต่ 3 เดือนถึง 7 ปี

และ**ปรับ**ตั้งแต่ 2,000 บาทถึง 200,000 บาท

กู้อวซ อซุซิติโอ
ไว้อใจธา

"คิดก่อนก่อหนี้"

ตอน : ระวางการกู้ยืมขอระบบ

เจ้าหนี้โพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊ก
หรือสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ
ด่าทอ ประจานลูกหนี้ หรือโพสต์ทวงหนี้ ซึ่งมี
ลักษณะเป็นการเผยแพร่ข้อความอันเป็น
การหมิ่นประมาทลูกหนี้ออกไปยังสาธารณชน

เจ้าหนี้มีความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา
ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกิน 200,000 บาท
และอาจต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ลูกหนี้ฐานกระทำละเมิด

การโพสต์ทวงหนี้ยังผิด พ.ร.บ. การทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558
ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน
100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

"คิดก่อนก่อหนี้"

ตอน : ระวังการกู้ยืมนอกระบบ

"คิดก่อนก่อหนี้"

ตอน : คิดให้รอบคอบ
ก่อนต้องใช้หนี้ของบุคคลอื่น

ตอน : คิดให้รอบคอบก่อนต้องใช้หนี้ของบุคคลอื่น

การเป็นหนี้อีกประเภทหนึ่งที่สามารถทำให้ลูกหนี้ประสบปัญหาทางการเงิน และ/หรืออาจต้องสูญเสียทรัพย์สินของตนได้ คือการยอมตกลงผูกพันตนเป็นผู้ค้ำประกัน หรือผู้จำนอง เพื่อประกันการชำระหนี้ของบุคคลอื่น ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

ค้ำประกัน

1. การค้ำประกัน¹⁵

1.1 ลักษณะของสัญญาค้ำประกัน

การค้ำประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 680 เป็นกรณีที่บุคคลภายนอกซึ่งไม่ใช่เจ้าหนี้ หรือลูกหนี้ เรียกว่าผู้ค้ำประกันยอมผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่งเพื่อชำระหนี้ ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ นั้น ดังนั้น จะมีการค้ำประกันได้ต้องมีหนี้ที่สมบูรณ์ตามกฎหมายระหว่างเจ้าหนี้ และลูกหนี้เกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้ว (หนี้ประธาน) ไม่ว่าจะเป็นหนี้ตามสัญญาหรือละเมิดก็ตาม เช่น หนี้การกู้ยืมเงิน แม้เป็นการกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาทที่ไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือ แต่เจ้าหนี้ได้ส่งมอบเงินที่กู้ยืมให้แก่ลูกหนี้แล้วก็มีการค้ำประกันหนี้เงินกู้ดังกล่าวได้ หรือการค้ำประกันการรับบุคคลเข้าทำงานซึ่งผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบเฉพาะในความเสียหายที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งงานที่ค้ำประกันเท่านั้น เป็นต้น โดยสัญญาค้ำประกันต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้

1.2 ขอบเขตความรับผิดของผู้ค้ำประกัน

กรณีการทำสัญญาค้ำประกันหนี้ในอนาคต (หนี้ที่อาจเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ในอนาคต เช่น การค้ำประกันการรับบุคคลเข้าทำงาน) หรือหนี้มีเงื่อนไข (หนี้ประธานที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน เมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จจึงเกิดหนี้โดยสมบูรณ์) ตามมาตรา 681 วรรคสอง ต้องระบุให้ชัดเจนเกี่ยวกับ (1) วัตถุประสงค์ในการก่อหนี้รายที่ค้ำประกัน (2) ลักษณะของมูลหนี้ (3) จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน และ (4) ระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะค้ำประกัน เพื่อให้ผู้ค้ำประกันรู้ขอบเขตความรับผิดของตนเอง และทราบถึงจำนวนความรับผิดสูงสุดและระยะเวลาที่ตนต้องรับผิดตามสัญญาค้ำประกัน ข้อตกลงเกี่ยวกับสัญญาค้ำประกันที่ไม่ครบถ้วนทั้ง 4 ข้อ ถือว่าข้อตกลงนั้นแตกต่างไปจากมาตรา 681 วรรคสอง ย่อมตกเป็นโมฆะตามมาตรา 685/1

ทั้งนี้ สัญญาค้ำประกันต้องระบุหนี้ หรือสัญญาที่ค้ำประกันไว้โดยชัดแจ้ง ไม่ว่าจะเป็น การทำสัญญาค้ำประกันหนี้ที่เกิดขึ้นในขณะทำสัญญาค้ำประกัน หรือหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไข และผู้ค้ำประกันย่อมรับผิดชอบเฉพาะหนี้หรือสัญญาที่ระบุไว้เท่านั้น ข้อตกลงที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดในหนี้ทั้งปวงที่ลูกหนี้ได้ก่อขึ้นแก่เจ้าหนี้โดยไม่ได้ระบุหนี้หรือสัญญาที่จะให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดไว้อย่างชัดแจ้ง เป็นโมฆะตามมาตรา 685/1

การทำสัญญาค้ำประกันเจ้าหนี้และผู้ค้ำประกันอาจตกลงกันได้ว่าจะค้ำประกันหนี้เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือกำหนดเวลาเท่าใดหรือจำนวนเท่าใดก็ได้ เช่น กำหนดจำกัดความรับผิดเฉพาะต้นเงินกู้ ผู้ค้ำประกันก็ไม่ต้องรับผิดในดอกเบี้ยตามสัญญา หรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้ นั้น แต่หากตกลงค้ำประกันหนี้ของลูกหนี้โดยไม่ได้จำกัดความรับผิดไว้ ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดในต้นเงิน ดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน และค่าภาระคดีพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้ด้วย

¹⁵ สุริภักดิ์ ปุระโน และธานี ดอกอินทร์, แห่งบัญญัติ 2 ฉบับทบทวน, (กรุงเทพมหานคร : The Intention Group, 2564), น. 154-172.

1.3 ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบหนี้แก่เจ้าหนี้เมื่อใด

ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบหนี้แก่เจ้าหนี้เมื่อลูกหนี้ผิดนัด โดยเจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวถึงการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้ไปยังผู้ค้าประกันภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด หากเจ้าหนี้ไม่มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกัน เจ้าหนี้อย่อมไม่มีอำนาจฟ้องผู้ค้าประกัน และในกรณีที่เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวผู้ค้าประกันภายหลังจากพ้นกำหนดระยะเวลา 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนและค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดระยะเวลา 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด แต่ไม่ทำให้ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในต้นเงิน และดอกเบี้ยและค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นที่เกิดขึ้นก่อนวันครบกำหนด 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด ตามมาตรา 686 ทั้งนี้ เจ้าหนี้และผู้ค้าประกันจะตกลงกันว่าเจ้าหนี้ไม่ต้องมีหนังสือบอกกล่าวผู้ค้าประกันตามมาตรา 686 มิได้ และข้อตกลงดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะตามมาตรา 685/1

1.4 สิทธิของผู้ค้าประกัน

ผู้ค้าประกันมีสิทธิขอให้เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน มีสิทธิขอให้บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน มีสิทธิขอให้บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เป็นหลักประกันก่อน

1.5 ผลภายหลังจากผู้ค้าประกันชำระหนี้

เมื่อผู้ค้าประกันชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้วผู้ค้าประกันมีสิทธิไต่เบี่ยเอาจากลูกหนี้ โดยมีสิทธิไต่เบี่ยต้นเงิน ดอกเบี้ย เพื่อการที่ต้องสูญหายหรือเสียหายไปเพราะการค้ำประกันนั้น โดยผู้ค้าประกันย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ที่มีเหนือลูกหนี้นั้นด้วย

หากหนี้ของลูกหนี้ที่มีการค้ำประกันไว้

ขาดอายุความ

ผู้ค้ำประกันมีสิทธิ

ยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความของลูกหนี้

ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้

ดูกฎหมาย

ต้องดู

"คิดก่อนก่อหนี้"

ตอน : คิดให้รอบคอบ
ก่อนต้องให้หนี้ของบุคคลอื่น

คิดให้รอบคอบ ก่อนจ่ายของ หรือค้ำประกัน

ค้ำประกัน

ค้ำประกัน คืออะไร

ค้ำประกันคือสัญญาที่บุคคลหนึ่งยอมประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้ โดยสัญญาว่า หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ตนจะชำระหนี้แทนให้แก่เจ้าหนี้

สัญญา ค้ำประกัน

สัญญาค้ำประกันต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้

ขอบเขต การค้ำประกัน

สัญญาค้ำประกันต้องระบุ โดยชัดแจ้งถึง หนี้ หรือ สัญญาที่ค้ำประกัน จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน ระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะค้ำประกัน และผู้ค้ำประกัน ย่อมรับผิดชอบเฉพาะหนี้หรือ สัญญาตามที่ระบุไว้เท่านั้น

ผลของ การค้ำประกัน

ธนาคารต้องการ
ค้ำค้ำหรือ
หลักทรัพย์

ผู้ค้ำประกันต้องชำระหนี้แก่เจ้าหนี้เมื่อลูกหนี้ผิดนัด / เมื่อผู้ค้ำประกันชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้วผู้ค้ำประกันมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ ในเงินเงิน ดอกเบี้ย เพื่อการที่ต้องสูญหายหรือเสียหายไปเพราะการค้ำประกันนั้น

ช่วยหลายๆ
ๆ ออปลี่

ขอคิดดูก่อน

การค้ำประกันต้องมี หนี้ที่สมบูรณ์ตามกฎหมายระหว่างเจ้าหนี้ และลูกหนี้เกิดขึ้น อยู่ก่อนแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นหนี้ตามสัญญา หรือละเมิด / การ ค้ำประกันการรับบุคคล เข้าทำงานผู้ค้ำประกัน ต้องรับผิดชอบเฉพาะ ในความเสียหายที่เกิด จากการปฏิบัติหน้าที่ใน ตำแหน่งงานที่ ค้ำประกันเท่านั้น

เมื่อลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือ บอกล่าวถึง การผิดนัดชำระหนี้ ของลูกหนี้ไปยัง ผู้ค้ำประกันภายใน 60 วันนับแต่วันที่ ลูกหนี้ผิดนัด / เจ้าหนี้และผู้ค้ำประกัน จะตกลงกันว่าเจ้าหนี้ ไม่ต้องมีหนังสือบอก กล่าวผู้ค้ำประกันมิได้ และข้อตกลงดังกล่าว จะตกเป็นโมฆะ

การบังคับตามสัญญาค้ำประกัน

หากเจ้าหนี้ไม่มีหนังสือ บอกล่าวไปยัง ผู้ค้ำประกัน เจ้าหนี้ไม่มี อำนาจฟ้องผู้ค้ำประกัน/ หากมีหนังสือบอกล่าว ภายหลังจากพ้นกำหนด ระยะเวลา 60 วันนับแต่ วันที่ลูกหนี้ผิดนัด ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจาก ความรับผิดในดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทนและ ค่าภาระติดพันอันเป็น อุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น ที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้น กำหนดระยะเวลา 60 วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด

ผู้ค้ำประกันมีสิทธิ ขอให้เจ้าหนี้เรียกให้ ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน มีสิทธิขอให้บังคับ ชำระหนี้จากทรัพย์สิน ของลูกหนี้ก่อน มีสิทธิ ขอให้บังคับชำระหนี้ จากทรัพย์สินที่เป็น หลักประกันก่อน / ทั้งนี้ จะตกลงให้ ผู้ค้ำประกัน (บุคคล ธรรมดา) รับผิดชอบ ร่วมกับลูกหนี้ขึ้นต้นอย่าง ลูกหนี้ร่วมไม่ได้ ข้อตกลงเป็นโมฆะ

"คิดก่อนก่อหนี้"

ตอน : คิดให้รอบคอบ
ก่อนต้องใช้หนี้ของบุคคลอื่น

จำนอง

2. จำนอง¹⁶

2.1 ลักษณะของสัญญาจำนอง

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702 สัญญาจำนองคือสัญญาที่บุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้จำนองเอาทรัพย์สินของตนตราไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจำนอง เป็นประกันการชำระหนี้โดยไม่ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจำนอง ทั้งนี้ การจำนองอาจเป็นกรณีที่ลูกหนี้นำทรัพย์สินของตนเองจำนองไว้กับเจ้าหนี้เพื่อประกันการชำระหนี้ของตนเอง หรืออาจเป็นกรณีที่บุคคลภายนอกนำทรัพย์สินของตนจำนองไว้กับเจ้าหนี้เพื่อประกันการชำระหนี้ของบุคคลอื่นก็ได้ ประเด็นสำคัญคือผู้จำนองต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จำนอง และผู้รับจำนองต้องเป็นเจ้าหนี้ในหนี้ประธานที่จะจำนองเพื่อประกันการชำระหนี้

ดังนั้น การจำนองเพื่อประกันการชำระหนี้จะทำได้เฉพาะหนี้ที่สมบูรณ์เท่านั้น เช่นเดียวกับการค้ำประกัน หากสัญญาจำนองเป็นการประกันหนี้ที่ไม่สมบูรณ์การจำนองนั้นไม่มีผลบังคับ ผู้จำนองไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาจำนอง เช่น การจำนองเพื่อประกันการชำระหนี้ดอกเบี้ยที่เรียกเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดซึ่งเป็นโมฆะ ผู้จำนองไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาจำนองที่ประกันการชำระดอกเบี้ยนั้น หากการจำนองเป็นการประกันการชำระหนี้เงินกู้ และมีการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ถือว่าการจำนองนั้นเป็นประกันการชำระหนี้เฉพาะต้นเงินกู้ที่สมบูรณ์ตามกฎหมายเท่านั้น ไม่ครอบคลุมไปถึงหนี้ดอกเบี้ยที่เป็นโมฆะเพราะเรียกเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด กรณีหากหนี้สมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว เพียงแต่ขาดหลักฐานที่จะฟ้องร้อง เช่น การกู้เงินเกินกว่า 2,000 บาทที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็สามารถจำนองประกันหนี้เงินกู้นั้นได้เช่นเดียวกับการค้ำประกัน

2.2 การทำสัญญาจำนอง

การทำสัญญาจำนองต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 714) มิฉะนั้นตกเป็นโมฆะ การนำโฉนดที่ดินมามอบให้กับเจ้าหนี้ยึดถือไว้เป็นประกันการชำระหนี้โดยมิได้จดทะเบียนจำนอง จึงมิใช่การทำสัญญาจำนอง เจ้าหนี้มีสิทธิเพียงยึดถือโฉนดที่ดินนั้นไว้ได้จนกว่าลูกหนี้จะชำระหนี้แต่ไม่มีสิทธิในฐานะเจ้าหนี้จำนองแต่อย่างใด นอกจากนี้ สัญญาจำนองต้องระบุทรัพย์สินซึ่งจำนองเพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าจำนองทรัพย์สินใดบ้าง และต้องระบุจำนวนเงินที่จำนองเป็นเงินไทยและเป็นจำนวนแน่นอนหรือขั้นสูงสุด (มาตรา 708) สัญญาจำนองที่ไม่ระบุจำนวนเงินให้ถูกต้องย่อมเป็นโมฆะ

2.3 ทรัพย์สินที่จำนองเป็นประกันหนี้และค่าอุปการณณ์เพียงใด

หนี้ตามสัญญาจำนองถือเป็นหนี้อุปการณณ์เพื่อประกันการชำระหนี้ประธาน ดังนั้นหนี้จำนองต้องอยู่ภายใต้กรอบของหนี้ประธาน การบังคับจำนองแก่ทรัพย์สินที่จำนองจะกระทำต่อเมื่อไม่ชำระหนี้ประธาน โดยทรัพย์สินที่จำนองย่อมเป็นประกันหนี้และค่าอุปการณณ์ ได้แก่ ดอกเบี้ย หมายถึงดอกเบี้ยของต้นเงินตามสัญญาจำนองที่ผู้จำนองจะต้องรับผิดชอบ ถ้าอัตราดอกเบี้ยในหนี้ประธานไม่ตรงกับอัตราดอกเบี้ยที่ระบุไว้ในสัญญาจำนอง ต้องถือตามอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในหนี้ประธาน ค่าสินไหมทดแทนในการไม่ชำระหนี้ และค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับจำนอง

¹⁶ เพิ่งอ้าง, น.182-203.

ทั้งนี้ กรณีผู้จำนองซึ่งจำนองทรัพย์สินของตนเพื่อประกันการชำระหนี้ของบุคคลอื่น ไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ที่เกินราคาทรัพย์สินที่จำนองในเวลาบังคับจำนองหรือเอาทรัพย์สินจำนองหลุด (มาตรา 727/1) ข้อตกลงใดมีผลให้ผู้จำนองต้องรับผิดชอบเกินกว่าราคาทรัพย์สินที่จำนองเป็นโมฆะ แต่หากเป็นกรณีลูกหนี้ นำทรัพย์สินของตนเองมาจำนองเพื่อประกันหนี้ของตัวเองแล้วลูกหนี้ตกลงกับเจ้าหนี้ว่าหากบังคับจำนอง แล้วได้เงินไม่พอชำระหนี้ ลูกหนี้จะรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดอยู่ กรณีเช่นนี้ข้อตกลงดังกล่าวใช้บังคับได้ ไม่ตกเป็นโมฆะ (มาตรา 733) แต่หากไม่มีการตกลงไว้ ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าราคาทรัพย์สินที่ตนได้จำนอง

2.4 การบังคับจำนอง

กรณีหากเจ้าหนี้จะบังคับจำนอง เจ้าหนี้ต้องบังคับจำนองตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด เช่น การฟ้องบังคับจำนองเอาทรัพย์สินที่จำนองออกขายทอดตลาด (มาตรา 728) หรือการฟ้องเพื่อเรียกเอาทรัพย์สินจำนองหลุด (มาตรา 729) หรือการขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองโดยไม่ต้องฟ้องศาล (มาตรา 729/1) กรณีทรัพย์สินที่จำนองโอนไปยังบุคคลอื่นสัญญาจำนองไม่ระงับหรือสิ้นผลลง เจ้าหนี้จะบังคับจำนองเอาแก่ผู้รับโอนทรัพย์สินจำนองต้องมีหนังสือบอกกล่าวผู้รับโอนทรัพย์สินตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 735) การบังคับจำนอง และเจ้าหนี้ผู้รับจำนองจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองก่อน เจ้าหนี้สามัญ

หากหนี้ประธานขาดอายุความ
เจ้าหนี้ยังมีสิทธิบังคับจำนอง
เอาจากทรัพย์สินที่จำนองได้

แต่ถ้าได้เงินไม่พอชำระหนี้
เจ้าหนี้หมดสิทธิบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินอื่น
ของลูกหนี้ แม้มีข้อตกลงว่าหากบังคับจำนองแล้ว
ไม่พอชำระหนี้ ให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้
เอาจากทรัพย์สินอื่นได้อีกก็ตาม

ลูกหนี้ต้องรู้

"คิดก่อนก่อหนี้"
ตอน : คิดให้รอบคอบ
ก่อนต้องใช้หนี้ของบุคคลอื่น

คิดให้รอบคอบ ก่อนชำระ หรือค่าประกัน

จำนอง

จำนอง คืออะไร

จำนองคือสัญญาที่บุคคลหนึ่งเอาทรัพย์สินของตน ประกันการชำระหนี้ของตน หรือของบุคคลอื่น

แบบของ การจำนอง

สัญญาจำนองต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้นจะตกเป็น **โมฆะ**

จำนอง อะไรได้บ้าง

อสังหาริมทรัพย์ หรือ สสังหาริมทรัพย์บางชนิด ตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งได้จดทะเบียนแล้ว เช่น เรือยนต์ มีระวางตั้งแต่ 5 ตันขึ้นไป แพร สัตว์พาหนะ

ผลของ การจำนอง

ทรัพย์สินที่จำนองเป็นประกันหนี้และค่าอุปกรณ ได้แก่ ดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน ในการไม่ชำระหนี้ ค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับจำนอง / เจ้าหนี้จำนองมีสิทธิบังคับชำระหนี้เอา กับทรัพย์สินที่จำนองก่อน เจ้าหนี้อื่น / จำนองติดไปกับตัวทรัพย์สินที่จำนองแม้โอนทรัพย์สินนั้นไปให้ผู้อื่นแล้ว

ธนาคารต้องการ
ค้ำประกันหรือ
หลักทรัพย์

ช่วยๆ ลากๆ
ๆ อยุ่สิ

ขอคิดดูก่อน

เมื่อลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้จะบังคับจำนอง เจ้าหนี้จำนองต้องมีหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองให้ลูกหนี้ชำระหนี้ไม่น้อยกว่า 60 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะฟ้องบังคับจำนองได้

**จำนอง
ประกันหนี้ตนเอง**

จำนอง ประกันหนี้คนอื่น

หากจำนองเพื่อประกันการชำระหนี้ของบุคคลอื่น เมื่อลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้จำนองต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ผู้จำนองทราบ เจ้าหนี้จำนองจึงจะบังคับจำนองได้

การบังคับจำนอง

เจ้าหนี้จำนองจะยึดหรือเข้าครอบครองทรัพย์สินที่จำนองโดยพลการ **ไม่ได้**

วิธีการ บังคับจำนอง

ฟ้องบังคับจำนอง ยึดทรัพย์สินที่จำนอง ออกขายทอดตลาด นำเงินมาชำระหนี้ / **ฟ้องเพื่อเรียกเอาทรัพย์สินจำนองหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าหนี้ / ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำนองโดยไม่ต้องฟ้องศาล ทั้งนี้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด**

หากไม่มีหนังสือ บอกกล่าวบังคับ จำนอง หรือบอก กล่าวไม่ชอบ

เจ้าหนี้จำนอง **ไม่มีอำนาจฟ้องบังคับ** จำนองต่อศาล

ข้อตกลงให้ผู้จำนองที่จำนองทรัพย์สินของตน เพื่อประกันการชำระหนี้ของบุคคลอื่นต้องรับผิดชอบเกินกว่าราคาทรัพย์สินที่จำนอง **เป็นโมฆะ**

"คิดก่อนก่อนหนี้"

ตอน : คิดให้รอบคอบ
ก่อนต้องใช้หนี้ของบุคคลอื่น

ข้อควรพิจารณาก่อนทำสัญญาค้ำประกันหรือสัญญาจำนอง

3. ข้อควรพิจารณาก่อนทำสัญญาค้ำประกันหรือสัญญาจำนอง

(1) ตระหนักเสมอว่าเมื่อทำสัญญาค้ำประกันหรือสัญญาจำนองแล้ว อาจต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้แก่บุคคลอื่น

(2) อย่าค้ำประกันหรือจำนองด้วยเพราะเกรงใจลูกหนี้ แต่ควรพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือ ความรับผิดชอบ สถานะทางการเงิน และความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ประกอบด้วย

(3) ประเมินความสามารถในการชำระหนี้ หรือการแบกรับหนี้ของตนเอง หากลูกหนี้ที่ตนค้ำประกันหรือนำทรัพย์สินไปจำนองประกันหนี้ให้ผิดนัด

(4) ก่อนทำสัญญาค้ำประกันและสัญญาจำนอง ต้องอ่านรายละเอียดความผูกพัน และความรับผิดชอบตามสัญญาให้เข้าใจโดยชัดแจ้ง และต้องตรวจสอบความถูกต้องของวงเงิน กำหนดระยะเวลา ประเภทของสินเชื่อที่ค้ำประกันให้ถี่ถ้วน และในกรณีสัญญาจำนองต้องตรวจสอบทรัพย์สินที่จะจำนอง จำนวนเงินที่จำนองประกันการชำระหนี้ให้ชัดเจน

(5) ไม่ควรทำสัญญาค้ำประกันหรือสัญญาจำนองโดยไม่จำกัดความรับผิดชอบของตนเอง

(6) สิทธิและหน้าที่ตามสัญญาค้ำประกันตกทอดแก่ทายาทเมื่อผู้ค้ำประกันตาย ดังนั้น ลูกหลานที่เป็นทายาทของผู้ค้ำประกันอาจถูกฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามสัญญาค้ำประกันได้ แต่จะรับผิดชอบไม่เกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ตกได้แก่ตน

(7) ในบางกรณีแม้เจ้าหนี้ไม่สามารถฟ้องร้องลูกหนี้ได้ แต่ยังสามารถฟ้องร้องให้ผู้ค้ำประกันหรือผู้จำนองรับผิดชอบได้ เช่น กรณีการค้ำประกันเงินกู้เกินกว่า 2,000 บาทที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ เจ้าหนี้ฟ้องร้องบังคับคดีเอาแก่ลูกหนี้ไม่ได้ แต่หากหนี้เงินกู้นั้นมีการค้ำประกันโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกัน หรือมีการทำสัญญาเป็นหนังสือและจดทะเบียนจำนองกับพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหนี้สามารถฟ้องร้องผู้ค้ำประกัน หรือผู้จำนองได้

**คิดให้รอบคอบ
ก่อนจำนอง
หรือค้ำประกัน**

ข้อควรพิจารณา

“**ประเมิน**ความสามารถ
ของ**ตนเอง**ในการแบกรับหนี้
หากลูกหนี้ที่ตนค้ำประกัน
หรือนำทรัพย์สินไปจำนอง
ประกันหนี้ให้**ผิดนัด**”

“**อ่านรายละเอียดสัญญา**ให้เข้าใจ
ตรวจสอบความถูกต้องของวงเงิน
กำหนดระยะเวลา ประเภทของสินเชื่อ
ที่ค้ำประกันให้ถี่ถ้วน / กรณีสัญญา
จำนองต้องตรวจสอบทรัพย์สินที่จะ
จำนอง จำนวนเงินที่จำนอง**ให้ชัดเจน**”

“บางกรณีแม้เจ้าหนี้**ไม่สามารถ**
ฟ้องร้องลูกหนี้ได้
แต่ยังสามารถ**ฟ้องร้องให้**
ผู้ค้ำประกัน
หรือผู้จำนองรับผิดชอบได้”

“**ตระหนัก !!!** เสมอว่าเมื่อค้ำประกัน
หรือจำนองแล้ว อาจต้องรับผิดชอบ
แทนบุคคลอื่น

อย่า !!! ค้ำประกันหรือจำนอง
เพราะความ**เกรงใจ**

พิจารณาความน่าเชื่อถือ ความรับผิดชอบ
ความสามารถในการชำระหนี้สินของ**ลูกหนี้**”

**ไม่ควรทำสัญญาค้ำประกันหรือสัญญาจำนอง
โดยไม่จำกัดความรับผิดชอบของตนเอง**

สิทธิและหน้าที่ตามสัญญา
ค้ำประกัน**ตกทอดแก่ทายาท**
เมื่อผู้ค้ำประกัน**ตาย !!!**
ทายาทของผู้ค้ำประกัน
จึงอาจถูกฟ้องให้รับผิดชอบ
แต่ไม่ต้องรับผิดชอบเกินทรัพย์สิน
มรดกที่ตกได้แก่ตน

"คิดก่อนก่อน"

**ตอน : คิดให้รอบคอบ
ก่อนต้องใช้หนี้ของบุคคลอื่น**

**การนำโฉนดที่ดินมอบให้
กับเจ้าหนี้ยึดถือไว้**
โดยมิได้จดทะเบียนจำนวน
มิใช่การทำสัญญาจำนอง

เจ้าหนี้มีสิทธิเพียงยึดถือ
โฉนดที่ดินนั้นไว้ได้จนกว่า
ลูกหนี้จะชำระหนี้
แต่**ไม่มีสิทธิ**
บังคับจำนอง
ในฐานะเจ้าหนี้จำนอง

หากหนี้สมบูรณ์ตาม
กฎหมายแล้วเพียงแต่
ขาดหลักฐานที่จะ
ฟ้องร้อง เช่น การกู้เงิน
เกินกว่า 2,000 บาท
ที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ
ก็สามารถ**คำประกัน**
หรือจำนองประกัน
หนี้เงินกู้นั้นได้

การจำนองเพื่อ
ประกันการชำระหนี้
ของบุคคลอื่น
เมื่อลูกหนี้ผิดนัด
เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าว
ให้ผู้จำนองทราบภายใน 15 วัน
นับแต่วันส่งหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้
ชำระหนี้ **ถ้าไม่ดำเนินการ**
ภายใน 15 วัน ผู้จำนองหลุดพ้น
จากความรับผิด
ในดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน
และค่าการระงับคดีเป็นอุปสรรค
แห่งหนี้รายนั้น**ที่เกิดขึ้นนับแต่**
วันที่พ้นกำหนด 15 วันดังกล่าว

การทำสัญญา**คำประกัน**
เจ้าหนี้และผู้คำประกันอาจ
ตกลงกันได้ว่าจะ**คำประกัน**
หนี้เฉพาะส่วนใด
ส่วนหนึ่งหรือกำหนดเวลา
เท่าใด
หรือ**จำนวนเท่าใดก็ได้**

ชุดความรู้ที่ 2 "เบื่อกหักแล้วต้องใจ"

"เป็นหนี้แล้วต้องใช้"
ตอน : สัญญากู้ยืมเงิน

ชุดความรู้ที่ 2 เป็นหนี้แล้วต้องใช้

การแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างยั่งยืน ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้จนสิ้นเชิง ดังนั้น ในการก่อหนี้ของลูกหนี้ ลูกหนี้จึงต้องวางแผนทางการเงินโดยคำนึงถึงปัจจัยเรื่องต่าง ๆ ดังที่ระบุไว้ในชุดความรู้ที่ 1 “คิดก่อนก่อหนี้” เมื่อลูกหนี้พิจารณาไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนแล้วและจำเป็นต้องกู้ยืมเงินซึ่งเป็นการก่อนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ ลูกหนี้และเจ้าหนี้ออมผูกพันในการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ซึ่งแยกพิจารณา ดังนี้

ตอน : สัญญากู้ยืมเงิน

การทำสัญญากู้ยืมเงิน

การกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาเป็นนิติกรรมที่อยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยสัญญากู้ยืมเงินเป็นสัญญาใช้สິขเปลี่ยนแปลงชนิดหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เป็นเงินตรา ซึ่งเป็นทรัพย์สินชนิดที่ใช้ไปสิ้นไปหรือหมดไป โดยผู้ให้กู้ได้โอนกรรมสิทธิ์ในเงินนั้นให้แก่ผู้กู้และผู้กู้สัญญาว่าจะชดใช้เงินคืนเท่ากับจำนวนที่ได้กู้ยืมไป ดังนั้น สัญญากู้ยืมเงินจะสมบูรณ์ได้ต่อเมื่อมีการส่งมอบเงินที่กู้ยืมนั้นแล้ว (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 วรรค 2) หากผู้ให้กู้ไม่ส่งมอบเงินตามจำนวนที่ตกลงกู้ยืมกัน สัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวย่อมไม่บริบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ยังไม่มีผลผูกพันคู่สัญญา

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารในปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่มีการติดต่อสื่อสารและทำธุรกรรมผ่านระบบออนไลน์โดยการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ อย่างกว้างขวางการทำธุรกรรมทางการเงินโดยเฉพาะการส่งข้อความกู้ยืมเงินระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาผ่านแอปพลิเคชันกล่องสนทนาของผู้ให้บริการบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook Messenger หรือ Line หรือ WhatsApp แพร่หลายมากขึ้น ซึ่งการทำธุรกรรมในลักษณะดังกล่าวเป็นการทำนิติกรรมที่นอกจากจะอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังเข้าข่ายการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 อีกด้วย รวมถึงการพิจารณาอัตราดอกเบี้ยของศาลก็มีการปรับบทกฎหมายโดยอาศัยกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คดี และสอดคล้องกับข้อเท็จจริงและบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีข้อพิจารณาที่ลูกหนี้ต้องรู้ในขณะที่ทำสัญญากู้ยืมเงิน ดังนี้

1. หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 กำหนดให้การกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาทขึ้นไป ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญและต้องมีการระบุจำนวนเงินกู้ไว้ จึงจะสามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้ และรวมถึงการต่อสู้คดีด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3874/2549) ดังนั้น แม้หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินจะไม่ระบุชื่อผู้ให้กู้ หรือไม่มีลายมือชื่อผู้ให้กู้ มีเพียงลายมือชื่อผู้กู้ก็ใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1302/2535) อีกทั้ง หากกู้ยืมเงินไม่เกิน 2,000 บาท ไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือก็สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้

หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินนั้น อาจเกิดในขณะที่กู้ยืมเงินกันหรือเกิดภายหลังก็ได้ แต่หลักฐานนั้นจะต้องมีในขณะฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2161/2542) นอกจากนี้ หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินอาจเกิดจากเอกสารหลายฉบับที่มีข้อความอ่านประกอบกันได้ว่ามีการกู้ยืมเงินกันก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2405/2520)

การลงลายมือชื่อในหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินไม่สามารถลงลายมือชื่อแทนกันได้ แม้เจ้าของลายมือชื่อจะยินยอมก็ตาม การพิมพ์ลายนิ้วมือหรือทำแกงไตหรือเครื่องหมายอื่นใดแทนการลงลายมือชื่อต้องมีพยานอย่างน้อย 2 คนที่รู้เห็นเกี่ยวกับการพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้กู้จริง ๆ ลงลายมือชื่อรับรองการพิมพ์ลายนิ้วมือหรือทำแกงไตหรือเครื่องหมายอื่นใดนั้น ผู้ให้กู้ก็สามารถเป็นพยานรับรองได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 595/2523) กรณีพยานที่ไม่รู้เห็นในการพิมพ์ลายนิ้วมือจะลงลายมือชื่อรับรอง ต้องปรากฏว่าผู้กู้เจ้าของลายพิมพ์นิ้วมือรู้เห็นและยินยอมจึงจะทำได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1360/2510) หรือพยานจะลงลายมือชื่อรับรองในภายหลังได้ต่อเมื่อผู้กู้รู้เห็นและยินยอมด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 955/2507) มิฉะนั้น จะถือว่าไม่มีพยานรับรองและจะส่งผลให้หนังสือสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานแห่งการกู้ยืมในการฟ้องบังคับคดีกันได้

**หนังสือ/สัญญากู้ยืมเงิน
อาจเกิดในขณะที่กู้ยืมเงินกัน
หรือเกิดภายหลังก็ได้ แต่หลักฐานนั้น
จะต้องมีในขณะฟ้อง**

**จำนวนเงินกู้เป็นสาระสำคัญของ
หนังสือ/สัญญากู้ยืมเงิน
หากไม่ระบุ ใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน
ไม่ได้**

"เป็นหนี้แล้วต้องใช้"

ตอน : สัญญากู้ยืมเงิน

2. หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์สำคัญเพื่อรองรับการทำธุรกรรมที่มีแนวโน้มจะปรับเปลี่ยนวิธีการในการติดต่อสื่อสารโดยอาศัยการพัฒนาด้านเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีความสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และแตกต่างจากวิธีการทำธุรกรรมซึ่งมีกฎหมายรองรับอยู่ในปัจจุบัน ส่งผลให้ต้องมีการรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การรับฟังเอกสารซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนต้นฉบับหรือใช้เป็นพยานหลักฐานในศาล เพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือและมีผลในทางกฎหมายเช่นเดียวกับการทำธุรกรรมโดยวิธีการทั่วไป

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ที่ลูกหนี้ต้องทำความเข้าใจ ได้แก่ มาตรา 4 ที่กำหนดให้ “ธุรกรรม” ในพระราชบัญญัตินี้หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ และ “ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ธุรกรรมที่กระทำขึ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน โดยมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549 กำหนดห้ามมิให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับแก่ธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ 2 ประเภท กล่าวคือ ธุรกรรมเกี่ยวกับครอบครัวและธุรกรรมเกี่ยวกับมรดก ดังนั้น ธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์อื่น ๆ หากกระทำขึ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนย่อมอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 รวมถึงธุรกรรมการกู้ยืมเงินด้วย ซึ่งการทำธุรกรรมการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลธรรมดาในปัจจุบันนอกจากจะมีการทำธุรกรรมโดยการแสดงเจตนาระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้โดยมีการทำหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 แล้ว ยังมีการแสดงเจตนาของเจ้าหนี้และลูกหนี้ที่กระทำโดยการส่งข้อความผ่านแอปพลิเคชันกล่องสนทนาของผู้ให้บริการบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook Messenger หรือ Line หรือ WhatsApp ซึ่งถือเป็น “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” ในรูปของข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

ดังนั้น การส่งข้อความขอกู้ยืมเงินของลูกหนี้ผ่านกล่องสนทนาใน Facebook Messenger หรือ Line หรือ WhatsApp จึงเป็นการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ประเภทหนึ่งที่แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 จะกำหนดให้การกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาทขึ้นไปต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ แต่เมื่อพิจารณาตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ที่บัญญัติห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใดเพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบมาตรา 8 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติเดียวกันที่กำหนดให้ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดงแล้ว และมาตรา 9 วรรคหนึ่งยังกำหนดให้ในกรณีที่บุคคลพึงลงลายมือชื่อในหนังสือ ให้ถือว่าข้อมูล

อิเล็กทรอนิกส์นั้นมีการลงลายมือชื่อแล้วถ้าใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงได้ว่าเจ้าของลายมือชื่อรับรองข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นว่าเป็นของตน และวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมหรือข้อตกลงของคู่กรณี

เมื่อพิจารณาประกอบกับขั้นตอนการใช้งานแอปพลิเคชันกล่องสนทนาของผู้ให้บริการบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook Messenger หรือ Line หรือ WhatsApp จะเห็นได้ว่าผู้ใช้บริการต้องดำเนินการลงทะเบียนสมัครขอใช้บริการและต้องกรอกประวัติและข้อมูลส่วนบุคคลตามที่ผู้พัฒนาแอปพลิเคชันร้องขอ พร้อมกำหนดชื่อบัญชีผู้ใช้งานและรหัสผ่านเข้าออกระบบของตนเอง ซึ่งเมื่อดำเนินการสมัครเสร็จสมบูรณ์ผู้ใช้บริการจะมีบัญชีผู้ใช้งานระบบและรหัสผ่านสำหรับลงบันทึกเข้าสู่แอปพลิเคชัน (Login) เพื่อใช้งานในระบบออนไลน์ตามเงื่อนไขของผู้พัฒนาแอปพลิเคชันนั้น ๆ โดยในการลงชื่อเข้าใช้งานทุกครั้งต้องมีการระบุรหัสของเจ้าของบัญชีผู้ใช้เพื่อยืนยันตัวตนของบุคคลนั้น การระบุบัญชีผู้ใช้และการใส่รหัสดังกล่าวไม่ว่าจะใส่ในรูปแบบตัวอักษร อักขระ ตัวเลข ภาพ หรือสัญลักษณ์อื่นใดซึ่งสามารถนำมาประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถแสดงได้ว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของลายมือชื่อ และรับรองหรือยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น การส่งข้อความขอกู้ยืมเงินของลูกหนี้ผ่านโปรแกรมสนทนาใน Facebook Messenger หรือ Line หรือ WhatsApp ที่ลูกหนี้ต้องดำเนินการตามขั้นตอนการใช้งานข้างต้น ซึ่งต้องระบุบัญชีผู้ใช้และรหัสผ่านก่อนการใช้งานทุกครั้ง จึงถือเสมือนเป็นการลงลายมือชื่อตนเองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง หากปรากฏข้อความซึ่งเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่อ่านประกอบกันแล้วแสดงให้เห็นได้ว่าการกู้ยืมเงินระหว่างเจ้าของบัญชีผู้ใช้ และมีการตกลงโอนเงินหรือส่งมอบเงินให้แก่กัน การกู้ยืมเงินด้วยวิธีการดังกล่าวย่อมบริบูรณ์ตามกฎหมาย และถือว่าการกู้ยืมเงินนี้เป็นกรณีที่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อลูกหนี้ผู้ต้องรับผิดชอบหนี้สินแล้ว ดังนั้น ลูกหนี้ไม่อาจปฏิเสธการชำระหนี้โดยอ้างว่าการกู้ยืมเงินไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือได้ และเจ้าหนี้มีสิทธินำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อันปรากฏข้อความและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินผ่านแอปพลิเคชันกล่องสนทนาใน Facebook Messenger หรือ Line หรือ WhatsApp เป็นหลักฐานในการฟ้องคดีต่อศาลหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ได้ (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8089/2556 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6757/2560)

3. ความสำคัญของหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน

หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงว่า ได้มีการกู้ยืมเงินกันจริงเป็นจำนวนเท่าใด มีการตกลงรายละเอียดในเรื่องอื่น ๆ เช่น การกำหนดอัตราดอกเบี้ย ระยะเวลาในการชำระหนี้เอาไว้อย่างไร ซึ่งถือเป็นพยานเอกสารที่สำคัญอย่างหนึ่ง การฟ้องคดีเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท กฎหมายกำหนดให้ต้องนำหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้มาแสดงต่อศาล เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี กรณีนี้ การพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน กฎหมายกำหนดให้ต้องพิสูจน์ด้วยหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือหรือพยานเอกสารเท่านั้น ศาลไม่สามารถรับฟังพยานบุคคลที่รู้เห็นเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินได้ ดังนั้น หากการกู้ยืมเงินไม่มีการทำหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ไว้ ผู้ให้กู้ย่อมไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้

"กู้ยืมเงินต้องรู้เรื่องสัญญา"

สัญญากู้ยืมเงิน จะสมบูรณ์ต่อเมื่อมีการส่งมอบเงินที่กู้ยืมนั้นแล้ว หากผู้ให้กู้ไม่ส่งมอบเงินตามจำนวนที่ตกลงกัน สัญญากู้ยืมเงินย่อมไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ไม่มีผลผูกพันคู่สัญญา

"หลักเกณฑ์การกู้ยืมเงิน" การกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาทขึ้นไป ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญและต้องมีการระบุจำนวนเงินกู้ไว้

ถ้าลูกหนี้ส่งข้อความขอยืมเงินทางไลน์ แต่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือจะฟ้องเขาได้ไหม? พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

ถ้าไม่ได้ทำสัญญาไว้ล่ะ?

ฟ้องร้องไม่ได้ ต่อสู้อะไรไม่ได้

การส่งข้อความขอกู้ยืมเงินผ่าน FACEBOOK / MESSENGER / LINE หรือ WHATSAPP เป็นการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ถ้ามีการโอนเงินแล้ว ถือว่ามีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อลูกหนี้แล้ว นำข้อความที่สนทนากันเป็นหลักฐานฟ้องลูกหนี้ได้

การลงลายมือชื่อในสัญญากู้ยืมเงินไม่สามารถลงลายมือชื่อแทนกันได้ แม้ผู้กู้จะยินยอม

หากทำไม่ถูกต้อง สัญญาจะใช้เป็นหลักฐานไม่ได้

การพิมพ์ลายนิ้วมือต้องมีพยานอย่างน้อย 2 คน ที่รู้เห็นเกี่ยวกับการพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้กู้จริง ๆ ลงลายมือชื่อรับรอง

"เป็นหนี้แล้วต้องใช้" ตอน : สัญญากู้ยืมเงิน

การพิสูจน์ข้อเท็จจริง
เกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน กฎหมายกำหนด
ให้ต้องพิสูจน์ด้วยหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน
เป็นหนังสือหรือพยานเอกสารเท่านั้น ศาลไม่
สามารถรับฟังพยานบุคคลที่รู้เห็นเกี่ยวกับ
การกู้ยืมเงินได้

นำสืบการชำระหนี้เงินกู้ ลูกหนี้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ
 ลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือเอกสารหลักฐาน
 แห่งการกู้ยืมนั้นได้เวคืนแล้ว หรือได้แทงเพิกถอน/
 ขีดฆ่าลงในเอกสารนั้นแล้ว

ตอน : สัญญากู้ยืมเงิน

4. ความสมบูรณ์ของหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน

การกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้ ลูกหนี้มักประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น เจ้าหนี้ระบุจำนวนเงินที่กู้ยืมสูงกว่าที่กู้ยืมจริง หรือลูกหนี้ได้รับเงินกู้ไม่ครบจำนวนตามที่ระบุไว้ในสัญญา หรือเจ้าหนี้แก้ไขจำนวนเงินกู้ในสัญญาโดยลูกหนี้ไม่ยินยอม หรือเจ้าหนี้ให้ลูกหนี้ลงลายมือชื่อในกระดาษเปล่า เป็นต้น ซึ่งเรื่องดังกล่าวจะส่งผลทางกฎหมายที่ลูกหนี้ต้องทำความเข้าใจ ดังนี้

4.1 เจ้าหนี้และลูกหนี้ทำสัญญากู้ยืมเงินโดยลูกหนี้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน แต่ลูกหนี้ยังไม่ได้รับเงินกู้ตามสัญญา หรือได้รับเงินน้อยกว่าที่ระบุไว้ในสัญญา

สัญญากู้ยืมเงินจะสมบูรณ์ได้ต่อเมื่อมีการส่งมอบเงินที่กู้ยืมนั้นแล้ว ดังนั้น หากเจ้าหนี้ไม่ส่งมอบเงินตามจำนวนที่ตกลงกู้ยืมกัน สัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวย่อมไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย แม้ในสัญญาจะระบุข้อความว่าลูกหนี้ได้รับเงินไปครบถ้วนแล้วก็ตาม ลูกหนี้สามารถนำสืบพยานบุคคลเพื่อหักล้างสัญญากู้ยืมได้ว่า ลูกหนี้ยังไม่ได้รับเงินเพื่อปฏิเสธความรับผิดของลูกหนี้ หรือกรณีได้รับเงินไม่ครบตามสัญญา ลูกหนี้ก็สามารถนำสืบพยานบุคคลถึงจำนวนเงินที่กู้ยืมไปจริงได้ โดยอ้างเหตุที่ไม่ได้รับเงินหรือได้รับเงินไม่ครบมาด้วย ซึ่งเป็นการนำสืบให้เห็นถึงความไม่สมบูรณ์แห่งหนี้ หรือสัญญากู้ยืมเงินไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคท้าย, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4686/2540, 5348/2540) หรือหากมีเอกสารอื่นใดที่แสดงได้ว่าผู้กู้ยังไม่ได้รับเงินหรือได้รับเงินไม่ครบตามสัญญาก็สามารถใช้เป็นหลักฐานในการต่อสู้ได้

4.2 เจ้าหนี้และลูกหนี้ทำสัญญากู้ยืมเงินโดยลูกหนี้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน แต่ในขณะที่ทำสัญญาไม่มีการระบุจำนวนเงินกู้ หรือเจ้าหนี้ให้ลูกหนี้ลงลายมือชื่อในกระดาษเปล่า

กรณีดังกล่าวหากเจ้าหนี้กรอกจำนวนเงินกู้ในภายหลังสูงกว่าจำนวนเงินที่กู้ยืมกันจริงโดยลูกหนี้มิได้รู้เห็นยินยอมด้วย กฎหมายถือว่าเอกสารนั้นเป็นเอกสารปลอมทั้งฉบับ ใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมไม่ได้เลย เท่ากับว่าเจ้าหนี้ไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินที่สมบูรณ์มาตั้งแต่แรก จึงไม่สามารถฟ้องให้ลูกหนี้รับผิดตามสัญญาได้ แม้ลูกหนี้จะยอมรับว่าได้กู้ไปจริงเป็นจำนวนน้อยกว่าที่เจ้าหนี้กรอกในสัญญาก็ตาม ลูกหนี้ก็ไม่ต้องรับผิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 513/2537, 1539/2548, 7541/2548) กรณีเช่นนี้ หากมีการฟ้องคดี ลูกหนี้สามารถนำพยานเอกสารหรือพยานบุคคลมาสืบให้ศาลเห็นได้ว่าหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินที่เจ้าหนี้นำมาฟ้องเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมดหรือแต่บางส่วนได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคท้าย, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2163/2533, 1599/2542)

กรณีหากเจ้าหนี้กรอกจำนวนเงินกู้ในภายหลังตรงตามความเป็นจริงที่ได้มีการกู้ยืมกัน เช่นนี้ไม่เป็นการปลอมเอกสาร แม้ลูกหนี้จะมีได้รู้เห็นยินยอมด้วย ก็สามารถใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5685/2548, 7428/2543)

ทั้งนี้ การที่เจ้าหนี้กรอกจำนวนเงินกู้ในภายหลังสูงกว่าจำนวนเงินที่กู้ยืมกันจริงโดยลูกหนี้มิได้รู้เห็นยินยอมด้วย กฎหมายถือว่าเป็นเอกสารปลอมนั้น การกระทำของเจ้าหนี้เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานปลอมเอกสารสิทธิ¹⁷ และหากนำสัญญาที่ปลอมมาใช้จะมีความผิดฐานใช้เอกสารสิทธิปลอมอีกด้วย

¹⁷ สหรัฐ กิติ ศุภการ, หลักและคำพิพากษากฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 12, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน), 2565),

4.3 เจ้าหนี้และลูกหนี้ทำสัญญากู้ยืมเงินโดยลูกหนี้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานและมีการระบุจำนวนเงินที่กู้ยืมไว้ในสัญญา ต่อมาเจ้าหนี้แก้ไขจำนวนเงินกู้ให้สูงกว่าความเป็นจริงโดยลูกหนี้ไม่รู้เห็นยินยอมด้วย

กรณีดังกล่าวเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ทำสัญญากู้ยืมเงินโดยระบุจำนวนเงินที่กู้ยืมไว้ชัดเจน ดังนั้น สัญญากู้ยืมเงินจึงสมบูรณ์เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินแล้ว ต่อมาภายหลังเจ้าหนี้ได้ปลอมแปลงเอกสารโดยการแก้ไขจำนวนเงินกู้ให้สูงกว่าความเป็นจริงโดยลูกหนี้มิได้รู้เห็นยินยอม การกระทำดังกล่าวจึงเป็นการปลอมเอกสาร ทำให้สัญญากู้ยืมเงินกลายเป็นเอกสารปลอม ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในจำนวนเงินกู้ที่ถูกแก้ไข อย่างไรก็ตาม การปลอมเอกสารโดยการแก้ไขจำนวนเงินกู้ นั้น ไม่กระทบต่อความสมบูรณ์ของหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินที่ได้ทำขึ้นในตอนแรก ดังนั้น ลูกหนี้ยังคงต้องรับผิดชอบในจำนวนเงินที่ได้กู้ยืมไปจริงตามสัญญาเงินกู้ที่ได้ทำไว้ก่อนมีการแก้ไขจำนวนเงิน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 761/2509, 3028/2527, 407/2542) หากมีการฟ้องคดี ลูกหนี้สามารถนำพยานเอกสารหรือพยานบุคคลมาสืบให้ศาลเห็นได้ว่าหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินที่เจ้าหนี้นำมาฟ้องเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมดหรือแต่บางส่วนได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคท้าย)

หนังสือ/สัญญากู้ยืมเงิน

เป็นเอกสารสิทธิ

**หากเจ้าหนี้ปลอมหรือแก้ไขหนังสือ/สัญญา
กู้ยืมเงิน โดยไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง
หนังสือกู้ยืมเงินดังกล่าวเป็นเอกสารปลอม**

**เจ้าหนี้มีความผิดอาญาฐานปลอมเอกสารสิทธิ
และหากนำหนังสือ/สัญญาดังกล่าวไปฟ้อง
ลูกหนี้ เจ้าหนี้จะมีความผิดฐาน
ใช้เอกสารสิทธิปลอมด้วย**

"เป็นหนี้แล้วต้องใช้"

ตอน : สัญญากู้ยืมเงิน

ลูกหนี้

ต้องรู้

"กู้ยืมเงินจริง โดยกลโกง"

อำนาจละเอียดขัดตกลดต่าง ๆ
ให้เข้าใจก่อนลงลายมือชื่อ

ควรทำสัญญาฉบับเป็นต้นฉบับเอกสาร
ให้คู่สัญญาทุกฝ่ายยึดถือไว้เป็นหลักฐาน

อย่า !!! ลงลายมือชื่อ/พิมพ์ลายนิ้วมือ
ในกระดาษเปล่า หรือเอกสารใด ๆ
ที่ยังไม่ระบุข้อความให้ครบถ้วนชัดเจน

กลโกงเจ้าหนี้
รู้หากไม่ระวัง

เขียนชื่อแล้วจะได้เงินตามที่คุณไว้เมื่อไหร่คะ

เงินที่กู ผมจะโอนเข้าบัญชีให้นะ ตอนนี้ก็เขียนชื่อในสัญญาไว้ก่อน

ในสัญญาไม่มีรายละเอียดเลย

เขียนชื่อได้เลยนะเดี่ยวรายละเอียดผมกรอกให้ทีหลังไม่ต้องห่วง

เซ็นชื่อแล้ว ยิ่งไงก็ต้องใช้หนี้ตามสัญญา

สัญญา

- เจ้าหนี้กรอกจำนวนเงินกู้ **สูงกว่า** ที่กู้กันจริง
- เจ้าหนี้ **ไม่ส่งมอบ** เงินกู้ / ส่งมอบ **ไม่ครบ** ตามที่ตกลง
- เจ้าหนี้ **แก้ไข** จำนวนเงินกู้ในสัญญา **สูงเกินจริง**
- เจ้าหนี้ **คิดดอกเบี้ยอัตรา** รวมเป็นต้นเงินในสัญญา

"เป็นหนี้แล้วต้องใช้"
ตอน : สัญญากู้ยืมเงิน

ทำยังไงดี ไม่น่าเชื่อใจ เจ้าหนี้เลย

-1,000,000.00

"กู้อียืมเงินจริง โตะกอลโกง"

แก้ก๊บตัก กอลโกงเจ้าหนี้ ด้วยข้อกฎหมาย

สัญญากู้อียืมเงิน**ไม่สมบูรณ์**ตามกฎหมาย
แม้ในสัญญาจะระบุว่าลูกหนี้ได้รับเงินกู้
ครบแล้ว **ลูกหนี้**นำสืบพยานบุคคล
พยานเอกสารเพื่อ**ปฏิเสธความรับผิด**ได้

เจ้าหนี้**ไม่ส่งมอบ**
เงินกู้ / ส่งมอบ
ไม่ครบตามที่ตกลง

ต้นเงินที่ได้จากการคิดดอกเบี้ยเกินอัตรา
เป็นโมฆะ เจ้าหนี้เรียกได้เฉพาะต้นเงิน
ตามสัญญาที่กู้อียืมไปจริง โดยต้อง**ไม่รวม**
ต้นเงินที่คิดจากดอกเบี้ยเกินอัตราเข้าด้วย

เจ้าหนี้**คิดดอกเบี้ย**
เกินอัตรารวมเป็น
ต้นเงินในสัญญากู้อียืม

เจ้าหนี้กรอกจำนวนเงินกู้ในภายหลัง
สูงกว่าที่กู้กันจริงโดยลูกหนี้ไม่ยินยอม
สัญญากู้อียืมเป็นเอกสารปลอมใช้เป็น
หลักฐานฟ้องลูกหนี้ไม่ได้ / เจ้าหนี้
มีความผิดอาญาฐาน**ปลอมเอกสารสิทธิ์**

เจ้าหนี้กรอก
จำนวนเงินกู้**สูงกว่า**
ที่กู้กันจริง

หากเจ้าหนี้ปลอมแปลงสัญญาแก้ไข
จำนวนเงินกู้ให้สูงกว่าความเป็นจริงโดย
ลูกหนี้มิได้รู้เห็นยินยอม **ลูกหนี้ไม่ต้อง**
รับผิดในจำนวนเงินกู้ที่ถูกแก้ไข แต่ยังมี
ต้องรับผิดในจำนวนเงินกู้ที่กู้อียืมกันจริง

เจ้าหนี้**แก้ไข**
จำนวนเงินกู้ใน
สัญญา**สูงเกินจริง**

กฎหมาย
ช่วยได้
ไม่ต้องกังวล

ทำยังงี้ดี
ไม่น่าเชื่อใจ
เจ้าหนี้เลย

"เป็นหนี้แล้วต้องใช้"
ตอน : สัญญากู้อียืมเงิน

"เป็นหนี้แล้วต้องใช้"

ตอน : สัญญาต้องเป็นสัญญา

ตอน : สัญญาต้องเป็นสัญญา

ความรับผิดของลูกหนี้

เมื่อลูกหนี้ก่อหนี้และสร้างภาระผูกพันตามกฎหมายแล้ว ลูกหนี้น้อย่อมมีความรับผิดที่จะต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ทั้งความรับผิดในต้นเงิน ความรับผิดในดอกเบี้ย (ดอกเบี้ยตามสัญญา / ดอกเบี้ยเมื่อลูกหนี้ผิดนัด) และอาจมีความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนหากมีความเสียหายเกิดแก่เจ้าหนี้ด้วย โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 กำหนดให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ และมาตรา 214 กำหนดให้ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง และรวมถึงเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ที่บุคคลภายนอกค้ำชำระแก่ลูกหนี้ด้วย ทั้งนี้ การชำระหนี้ของลูกหนี้ ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ให้ถูกต้องตรงตามความประสงค์ที่แท้จริงแห่งมูลหนี้ นั้น ลูกหนี้จึงจะหลุดพ้นความรับผิด หากลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะต้องใช้สิทธิเรียกร้องทางศาล โดยการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 เจ้าหนี้จะบังคับลูกหนี้ให้ชำระหนี้โดยวิธีบังคับหรือข่มขืนใจให้ลูกหนี้กระทำการชำระหนี้หรือยึดทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้โดยพลการไม่ได้

ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง และการไม่ชำระหนี้ นั้นเป็นความผิดของลูกหนี้ กฎหมายถือว่าลูกหนี้ตกเป็นฝ่ายผิดนัด และกำหนดผลของการที่ลูกหนี้ผิดนัดไว้หลายประการ

ผลของการที่ลูกหนี้ผิดนัด

เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว และลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้น้อย่อมตกเป็นผู้ผิดนัด ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดผลที่จะเกิดแก่ลูกหนี้หลายประการ¹⁸ เช่น

- (1) ลูกหนี้ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์ที่แท้จริงแห่งมูลหนี้ (มาตรา 215)
- (2) เจ้าหนี้มีสิทธิบอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้ และเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้ได้ หากปรากฏว่าการรับชำระหนี้ภายหลังจากลูกหนี้ผิดนัดจะไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว (มาตรา 216)
- (3) ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างผิดนัด (มาตรา 217)
- (4) ลูกหนี้ต้องรับผิดในดอกเบี้ยระหว่างผิดนัดในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี หรือสูงกว่านั้นหากมีการตกลงกันไว้ในหนังสือ/สัญญากู้ยืมเงิน นับแต่เวลาลูกหนี้ผิดนัด (มาตรา 224)

¹⁸ ภูริภัทร ปุระโน และธานี ดอกอินทร์, แพ่งบัญญัติ 1 ฉบับทบทวน, (กรุงเทพมหานคร :The Intention Group, 2562), น. 230-231.

ผลของการผิดนัด
ไม่ชำระหนี้

ลูกหนี้อาจต้อง
ชดใช้ค่าสินไหม
ทดแทน
แก่เจ้าหนี้

ไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้อง / การชำระหนี้
ไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว

ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ
ค่าเสียหายและ
ดอกเบี้ยที่เกิดระหว่าง
ผิดนัด

ดอกเบี้ยผิดนัดอัตราร้อยละ 5 ต่อปี
หรือสูงกว่านั้นตามที่ตกลงกัน

เมื่อทำสัญญา
โดยถูกต้องตาม
กฎหมายแล้ว
ลูกหนี้ต้องชำระหนี้
ให้แก่เจ้าหนี้

ต้นเงิน / ดอกเบี้ย

เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้
จากทรัพย์สินของลูกหนี้
จนสิ้นเชิง และรวมถึงเงิน
และทรัพย์สินอื่น ๆ
ที่บุคคลภายนอกค้างชำระ
ลูกหนี้ด้วย

ลูกหนี้ต้องชำระหนี้
ให้ถูกต้องตามที่ตกลง
จึงจะหลุดพ้นความรับผิด

ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ /
ชำระหนี้ไม่ถูกต้อง
และเกิดจากความผิดของ
ลูกหนี้ ลูกหนี้ตกเป็นฝ่าย
ผิดนัด

เจ้าหนี้ต้องใช้สิทธิทางศาล
บังคับชำระหนี้

"เป็นหนี้แล้วต้องใช้"

ตอน : สัญญาต้องเป็นสัญญา

**หากลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้
เจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้
ต้องฟ้องคดีต่อศาล
จะบังคับชำระหนี้โดยผลการไม่ได้**

**หากเจ้าหนี้บังคับยึดทรัพย์ หรือเอาทรัพย์ของลูกหนี้
ไปโดยผลการ แม้จะเอาไปเพื่อการชำระหนี้
เจ้าหนี้อาจมีความผิดอาญาฐานลักทรัพย์**

"เป็นหนี้แล้วต้องใช้"

ตอน : สัญญาต้องเป็นสัญญา

สิ่งที่ลูกหนี้ไม่ควรทำเมื่อเป็นหนี้

จากการพิจารณาศึกษา พบว่า ประชาชนที่เป็นลูกหนี้ในหลายพื้นที่มีแนวโน้มจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ลูกหนี้ไม่มีเงินหรือทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ กรณีดังกล่าวการไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้ไม่ได้มีมูลเหตุซุกงูใจหรือมีเจตนาที่จะไม่ให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ แต่เป็นเพราะลูกหนี้ไม่มีเงินหรือทรัพย์สินอื่นที่จะชำระหนี้ได้ จึงต้องขอผ่อนผันหรือหลบเลี่ยงการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ หรือลูกหนี้ตั้งใจที่จะไม่ชำระหนี้ โดยลูกหนี้อาจมีเงินหรือทรัพย์สินอื่นแต่ไม่ยอมชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งอาจมีมูลเหตุซุกงูใจมาจากการบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ที่จำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการต่อสู้ดำเนินคดี และลูกหนี้เห็นช่องทางดังกล่าวจึงไม่ชำระหนี้และให้เจ้าหนี้ใช้สิทธิฟ้องคดี ซึ่งบางกรณีการดำเนินคดีของเจ้าหนี้อาจไม่คุ้มกับจำนวนหนี้สิน และในระหว่างกระบวนการดำเนินคดีหรือการบังคับคดีลูกหนี้อาจยกย้าย ถ่ายโอนทรัพย์สินไปยังบุคคลภายนอก หรือลูกหนี้ไม่ต้องการให้ทรัพย์สินซึ่งอาจเป็นบ้านหรือที่ดินที่ใช้ทำกินหรือเป็นมรดกตกทอดมาต้องตกไปอยู่ในมือของบุคคลอื่น จึงพยายามยกย้าย ซ่อนเร้น ปิดบังไม่ให้เจ้าหนี้ทราบว่าตนมีทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อหลบเลี่ยงการชำระหนี้หรือการบังคับคดีตามคำพิพากษา โดยไม่ทราบว่า การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวเป็นการกระทำที่อาจเข้าข่ายการกระทำที่ผิดกฎหมายและมีการกำหนดบทลงโทษไว้ และส่งผลให้ลูกหนี้นอกจากจะมีความรับผิดทางแพ่งในการชำระหนี้เจ้าหนี้แล้ว ยังอาจมีความรับผิดทางอาญาในความผิดฐานโกงเจ้าหนี้เพิ่มเติมอีกด้วย

ดังนั้น เมื่อลูกหนี้เป็นหนี้ สิ่งที่ลูกหนี้พึงปฏิบัติคือการพยายามชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามที่ได้ตกลงกันไว้ และสิ่งที่ลูกหนี้ไม่ควรทำ ได้แก่ การหลบเลี่ยงไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ด้วยเจตนาไม่สุจริต เนื่องจากการแก้ไขปัญหานี้สินโดยการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะมาตรการทางกฎหมายล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานที่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่กระทำการโดยสุจริตเท่านั้น และมุ่งให้ความคุ้มครองแก่ลูกหนี้ในฐานะที่ลูกหนี้เป็นบุคคลที่อาจถูกเอารัดเอาเปรียบเนื่องจากความด้อยกว่าในทางเศรษฐกิจ แต่หากลูกหนี้เป็นฝ่ายประพฤติไม่ดีต่อเจ้าหนี้หรือกระทำการอันเป็นการทุจริตต่อเจ้าหนี้ เพื่อมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือไม่อาจบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของตนได้ โดยวิธีการที่ลูกหนี้มักนำมาใช้ ได้แก่ การยกย้าย ถ่ายโอนทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลอื่น การปิดบังซ่อนเร้นทรัพย์สิน การแก่งแย่งเป็นหนี้กับบุคคลอื่นโดยไม่มีมูลหนี้ต่อกันจริง ซึ่งการกระทำดังกล่าวย่อมส่งผลทางกฎหมายตามมาหลายประการและสุ่มเสี่ยงที่จะเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีการระวางโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ รวมถึงจะกระทบต่อความน่าเชื่อถือของลูกหนี้ คุณสมบัติและโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาหนี้สินตามโครงการต่าง ๆ ของรัฐ หรือสถาบันการเงินในอนาคต เนื่องจากความสุจริตของบุคคลถือเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่จะทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้สมควรได้รับความช่วยเหลือหรือคุ้มครอง ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ลูกหนี้ต้องรู้และตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นให้มาก ไม่ควรคิดแต่เพียงว่าจะทำอย่างไรไม่ให้ตนต้องชำระหนี้ ซึ่งมีใช้การแก้ไขปัญหาลูกหนี้ที่ถูกต้องและยั่งยืน

การหลบเลี่ยงการชำระหนี้

1. พฤติการณ์ที่อาจอนุมานได้ว่าลูกหนี้จะไม่ชำระหนี้

ในความเป็นจริงอาจเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยากถึงเจตนาที่อยู่ภายในใจของบุคคลว่าบุคคลนั้นมีความประสงค์ที่แท้จริงอย่างไร ดังนั้น การพิสูจน์ทราบเจตนาภายในใจจึงอาจพิจารณาหรืออนุมานจากการกระทำที่แสดงออกภายนอก รวมถึงพฤติการณ์แวดล้อมของบุคคลดังกล่าว กรณีจะถือว่าลูกหนี้มีเจตนาจะไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ในทางกฎหมายจึงอาจอนุมานจากพฤติการณ์ ดังนี้

- (1) เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว ลูกหนี้เพิกเฉยไม่ขอปฏิบัติตามการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้
- (2) เมื่อเจ้าหนี้ทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้เพิกเฉยไม่ดำเนินการชำระหนี้ หรือขอผิดผ่อน หรือบ่ายเบี่ยงการชำระหนี้ หรือหลบหนีไปจากสถานที่อยู่ หรือซ่อนตัวไม่ให้เจ้าหนี้ติดตามตัวได้
- (3) ลูกหนี้จำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของตนไปยังบุคคลภายนอก ทั้งรู้ถือว่าตนมีภาระต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้
- (4) ลูกหนี้แจ้งต่อเจ้าหนี้คนใดของตนว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้
- (5) ลูกหนี้แถลงต่อศาลไม่ว่าในการดำเนินคดีใด ๆ ว่าไม่มีทรัพย์สินจะชำระหนี้ได้
- (6) ลูกหนี้ยอมตนให้ต้องคำพิพากษาซึ่งเป็นหนี้เงินโดยตนไม่ควรถูกต้องชำระ

พฤติการณ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นตัวอย่างที่อาจอนุมานได้ว่าลูกหนี้จะไม่ชำระหนี้ ซึ่งอาจมีพฤติการณ์อื่น ๆ ที่อนุมานได้อีกขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี

2. วิธีการหลบเลี่ยงการชำระหนี้ หรือการบังคับคดีตามคำพิพากษา

การหลบเลี่ยงการชำระหนี้ หรือการบังคับคดีตามคำพิพากษา ลูกหนี้อาจกระทำได้หลายวิธี และสามารถทำได้ตลอดเวลาตั้งแต่ก่อนที่เจ้าหนี้จะดำเนินการฟ้องบังคับชำระหนี้ หรือในระหว่างการพิจารณาคดีในชั้นศาล หรือในชั้นการบังคับคดีตามคำพิพากษา โดยมีตัวอย่างวิธีการหลบเลี่ยงการชำระหนี้ หรือการบังคับคดีตามคำพิพากษา และทำให้ลูกหนี้ต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ดังนี้

- (1) ลูกหนี้โอนขายทรัพย์สินของตนไปให้บุคคลภายนอก โดยทั้งสองฝ่ายรู้ว่าลูกหนี้เป็นหนี้เจ้าหนี้และเป็นหนี้ที่เรียกเก็บไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 344/2536)
- (2) ลูกหนี้โอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างให้แก่บุตรโดยไม่มีค่าตอบแทน ทั้งรู้ว่าเป็นทางให้เจ้าหนี้ของตนเสียเปรียบ
- (3) ลูกหนี้เปลี่ยนชื่อในทะเบียนทรัพย์สินจากชื่อตนเป็นเจ้าของเป็นชื่อบุคคลอื่น
- (4) ลูกหนี้ขนย้ายทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีไปเสียจากที่อยู่ หรือที่ตั้งของทรัพย์สินนั้น เพื่อมิให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์สินนั้นได้
- (5) ลูกหนี้ประนีประนอมยอมความในคดีที่ตนถูกฟ้องและให้ศาลพิพากษาตามยอมให้ตนรับผิดชอบชำระหนี้ในคดีนั้น โดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าจะเป็นการสมยอมกันให้ลูกหนี้เป็นหนี้ซึ่งไม่มีมูลหนี้ต่อกันจริง เพื่อมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน เช่น มีการฟ้องคดีและประนีประนอมยอมความกันอย่างรวดเร็ว หรือลูกหนี้ยอมรับข้อตกลงที่ตนเสียเปรียบอย่างมาก หรือลูกหนี้ไม่ยกข้อต่อสู้ใด ๆ ขึ้นยันต่อบุคคลผู้ฟ้องคดีนั้นเลย

(6) ลูกหนี้จำหน่ายทรัพย์สินเพื่อประกันการชำระหนี้ไว้ต่อเจ้าหนี้ ต่อมาลูกหนี้ขนย้ายทรัพย์สินที่จำหน่ายไปเสียจากสถานที่เก็บรักษา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3684-3685/2532) โดยเจ้าหนี้มิได้รู้เห็นยินยอม¹⁹ เพื่อไม่ให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินที่ตนได้จำหน่ายไว้

(7) ลูกหนี้ซ่อนเร้นทรัพย์สินของตน โดยการปกปิดไม่ให้เจ้าหนี้รู้ว่าทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ที่ใด โดยไม่จำเป็นต้องมีการเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน²⁰

(8) ลูกหนี้แกล้งให้ตนเองเป็นหนี้จำนวนใดอันไม่เป็นความจริง โดยการแสดงให้บุคคลภายนอกเห็นว่าตนเองเป็นหนี้ ทั้งที่ไม่เป็นความจริง และอาจมีการชำระหนี้หลอก ๆ หรือยังไม่มีการชำระหนี้เลยก็ได้ เพื่อให้เจ้าหนี้ที่แท้จริงเข้าใจผิดว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินน้อยลง²¹

(9) ลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้ชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้มีเพียงที่ดินแปลงเดียวไม่มีทรัพย์สินอื่นที่จะชำระหนี้ได้อีก แล้วลูกหนี้ขายที่ดินแปลงเดียวนั้นไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 635/2511)

3. ผลทางกฎหมายเมื่อลูกหนี้หลบเลี่ยงการชำระหนี้

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าลูกหนี้ผู้มีหน้าที่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้กระทำการไม่สุจริต โดยยกย้าย ถ่ายโอนทรัพย์สินของตนไปยังบุคคลอื่น ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับลูกหนี้หรือไม่ หรือลูกหนี้ได้รับชำระหนี้เป็นการตอบแทนหรือไม่ หรือปกปิดซ่อนเร้นทรัพย์สินของตน เป็นเหตุให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย หรือเสียเปรียบ และอาจไม่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ทั้งหมด หรือแต่บางส่วน จะส่งผลทางกฎหมายให้เจ้าหนี้สามารถดำเนินคดีแพ่งโดยเพิกถอนการฉ้อฉล และหรือดำเนินคดีอาญากับลูกหนี้ในความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ แยกพิจารณา ดังนี้

3.1 การเพิกถอนการฉ้อฉล

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 กำหนดให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการควบคุมกองทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยอาศัยอำนาจแห่งมูลหนี้ที่กฎหมายกำหนดให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ รวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ที่บุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ จนกว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ทั้งหมดด้วย โดยหากปรากฏว่า ลูกหนี้กระทำนิติกรรมโดยไม่สุจริต กล่าวคือทำ “การฉ้อฉล” โดยสมรู้กับผู้ที่ทำนิติกรรมกับลูกหนี้ เช่น การจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของตนไปให้บุคคลภายนอก หรือทำการระงับซึ่งสิทธิโดยการปลดหนี้ให้กับลูกหนี้ของตน หรือทำนิติกรรมก่อภาระติดพันในทรัพย์สินของตน²² ทั้งที่รู้อยู่ว่าเป็นการทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ ทำให้กองทรัพย์สินของลูกหนี้ลดน้อยถอยลง จนเป็นเหตุให้ลูกหนี้มีหนี้สินไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้สามารถฟ้องขอเพิกถอนนิติกรรมดังกล่าวได้ เพื่อให้ทรัพย์สินนั้นกลับคืนมาสู่กองทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทุกคนในการบังคับชำระหนี้²³ แต่หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าภายหลังจากการทำนิติกรรมแล้ว ลูกหนี้ยังคงมีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ ก็ไม่ถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ เจ้าหนี้จึงไม่สามารถฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมดังกล่าวได้

ตัวอย่างนิติกรรมอันลูกหนี้ได้กระทำลงและทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบนั้น ได้แก่ การโอนขายทรัพย์สิน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 378/2535, 1140/2536) การให้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2256/2532,

¹⁹ ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, ม.ล.คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 - มาตรา 366, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2558), น. 383.

²⁰ เริงอ่าง, น.386.

²¹ เริงอ่าง, น.386-387.

²² ดาราพร ธีระวัฒน์, กฎหมายหนี้ : หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ : โครงการดาราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น.117.

²³ ศนันท์กรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้), (กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2555), น.306.

8509/2557) การเลือกชำระหนี้ให้เฉพาะเจ้าหนี้บางราย (คำพิพากษาศาลฎีกา 870/2509, 6939/2540) การที่ลูกหนี้ทำสัญญาจะขายทรัพย์สินเฉพาะสิ่งแล้วกลับไปโอนขายให้แก่ผู้อื่น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1392/2545, 4384/2540) นิติกรรมที่ก่อทรัพย์สินในทรัพย์สิน เช่น การจำนอง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 462/2519, 5881/2541) การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ของตน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 802/2519) การกู้ยืม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13121/2557, 3910/2514)²⁴

หากเจ้าหนี้ฟ้องเพิกถอนการฉ้อฉลและศาลตัดสินให้เจ้าหนี้ชนะคดี ผลของการเพิกถอนการฉ้อฉลเป็นผลให้ทรัพย์สินที่จำหน่ายจ่ายโอนไปโดยนิติกรรมนั้นกลับคืนสู่กองทรัพย์สินของลูกหนี้ ผู้ที่ได้รับทรัพย์สินจากนิติกรรมซึ่งถูกเพิกถอนต้องคืนทรัพย์สินนั้นกลับมาเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้

3.2 การดำเนินคดีอาญาความผิดฐานโกงเจ้าหนี้

ประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ไว้ใน 2 มาตรา กล่าวคือ มาตรา 349 และมาตรา 350 แยกพิจารณา ดังนี้

3.2.1 ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ตามมาตรา 349²⁵

ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ตามมาตรา 349 เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหนี้จำนำ โดยการกระทำที่จะถือเป็นความผิดตามมาตรา 349 ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องเป็นลูกหนี้ที่นำทรัพย์สินไปจำนำไว้ ผู้กระทำผิดอาจเป็นบุคคลอื่นก็ได้ แต่ต้องกระทำโดยมีเจตนาเอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สินอันตนจำนำไว้แก่ผู้อื่น เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้ผู้รับจำนำ กล่าวคือ ทำให้ผู้รับจำนำซึ่งเป็นเจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินที่จำนำนั้น ซึ่งการกระทำต่าง ๆ มีความหมายดังนี้

“การเอาไปเสีย” หมายถึง การทำให้ทรัพย์สินที่จำนำไว้เคลื่อนที่ไปโดยไม่จำเป็นต้องมีลักษณะการเอาไปแบบตัดกรรมสิทธิ์

“ทำให้เสียหาย” หมายถึง ทำให้ทรัพย์สินที่จำนำนั้นมีคุณสมบัติหรือเสื่อมสภาพลง

“ทำลาย” หมายถึง การทำให้ทรัพย์สินที่จำนำนั้นหมดสิ้นไป

“ทำให้เสื่อมค่า” หมายถึง ทำให้ราคาลดน้อยลง

“ทำให้ไร้ประโยชน์” หมายถึง ทำให้สภาพของทรัพย์สินที่จำนำนั้นใช้งานได้ไม่ดี โดยสภาพของทรัพย์สินไม่เปลี่ยนแปลงไป

ความผิดตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าวต้องพิจารณาควบคู่กับการจำนำเพื่อประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากไม่มีการจำนำตามกฎหมาย การกระทำย่อมไม่เป็นความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ตามมาตรา 349 ดังนั้น ทรัพย์สินที่จำนำได้นั้นหมายถึงทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์และสิทธิต่าง ๆ อันอาจจำนำได้ และการจำนำย่อมระงับไปเมื่อผู้จำนำกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่จำนำ ดังนั้น หากเจ้าหนี้ยินยอมให้ลูกหนี้นำทรัพย์สินที่จำนำกลับคืนไปใช้ประโยชน์ชั่วคราว เสร็จแล้วให้นำกลับมาคืนเจ้าหนี้ การที่เจ้าหนี้มอบทรัพย์สินคืนให้แก่ลูกหนี้ สัญญาจำนำย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 769 (2) แม้ต่อมาลูกหนี้จะนำทรัพย์สินนั้นโอนขายให้แก่บุคคลอื่น ลูกหนี้ก็ไม่มี ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้จำนำ

²⁴ ประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์, คำถาม-คำตอบ ปัญหาข้อกฎหมายแพ่งจากคำพิพากษาศาลฎีกา, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อภินิหาร, 2559), น.120-127.

²⁵ ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, ม.ล., อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 19, น.381-384.

3.2.2 ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ตามมาตรา 350²⁶

ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ตามมาตรา 350 เป็นบทบัญญัติที่ทำให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหนี้เป็นการทั่วไป โดยการกระทำที่จะถือเป็นความผิดตามมาตรา 350 นี้ ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องเป็นลูกหนี้ อาจเป็นบุคคลภายนอกก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 271/2517, 143/2517) แต่ต้องกระทำโดยมีเจตนาย้ายไปเสีย ซ่อนเร้น หรือโอนไปให้แก่ผู้อื่นซึ่งทรัพย์ใด หรือแกล้งให้ตนเองเป็นหนี้จำนวนใดอันไม่เป็นความจริง เพื่อมิให้เจ้าหนี้ของตนหรือของผู้อื่นซึ่งได้ใช้หรือจะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้ชำระหนี้ได้รับชำระหนี้ทั้งหมด หรือแต่บางส่วน ซึ่งการกระทำต่าง ๆ มีความหมายดังนี้

“การย้ายไปเสีย” หมายถึง การทำให้ทรัพย์เปลี่ยนไปจากที่อยู่เดิม ย้ายของจากที่แห่งหนึ่งไปยังที่แห่งหนึ่ง

“ซ่อนเร้น” หมายถึง ปกปิดไม่ให้อันทรัพย์นั้นตั้งอยู่ที่ใดโดยไม่จำเป็นต้องเคลื่อนย้ายทรัพย์นั้น

“โอนให้ผู้อื่น” หมายถึง โอนกรรมสิทธิ์ หรือโอนสิทธิครอบครอง โดยการทำนิติกรรมสัญญาเท่านั้นไม่รวมถึงการโอนโดยผลของกฎหมาย

“การแกล้งให้ตนเองเป็นหนี้จำนวนใดอันไม่เป็นความจริง” หมายถึง การแสดงให้บุคคลภายนอกเห็นว่าตนเองเป็นหนี้ ทั้งที่ไม่เป็นความจริง และอาจมีการชำระหนี้หลอก ๆ หรือยังไม่มีชำระหนี้เลยก็ได้ เพื่อให้เจ้าหนี้ที่แท้จริงเข้าใจผิดว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินน้อยลง

ทั้งนี้ ทรัพย์ตามมาตรา 350 นี้หมายความรวมถึงสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ และสิทธิต่าง ๆ ซึ่งเจ้าหนี้อาจบังคับชำระหนี้ได้ และต้องปรากฏว่าในขณะที่มีการกระทำความผิดเจ้าหนี้จะต้องใช้สิทธิทางศาลให้ชำระหนี้ทางแพ่งแล้ว หรือจะใช้สิทธิทางศาลให้ชำระหนี้แล้วแต่กรณี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1054/2507) ส่วนหนี้ที่เจ้าหนี้ไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้ชำระหนี้ได้ แม้ลูกหนี้จะมีเจตนามิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ การกระทำของลูกหนี้ก็ไม่เป็นความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ เช่น การกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ²⁷ เป็นต้น

3.2.3 ระวังโทษความผิดฐานโกงเจ้าหนี้

ประมวลกฎหมายอาญากำหนดระวางโทษความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ตามมาตรา 349 และมาตรา 350 ไว้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ดังนั้น หากลูกหนี้กระทำการอันเป็นความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ ลูกหนี้อาจต้องถูกจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งจะส่งผลเสียหายร้ายแรงแก่ตัวลูกหนี้เอง

²⁶ เฟื่องอ้าง, น.384-392.

²⁷ สหรัฐ กิติ ศุภการ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 17, น.741.

ยังไม่อยาก
ใช้หนี้ให้เจ้าหนี้เลย
ทำยังไงดี

ถ้าไม่ใช้หนี้
เจ้าหนี้ก็ต้องฟ้อง
ศาล อีกรู้ว่าศาลจะ
ตัดสิน... หนีไปฟ้อง
เอาละก็

เอารถยนต์ไปฝากบ้าน
เพื่อนที่ต่างจังหวัดดีกว่า
แล้วก็แกล้งทำสัญญา
ให้เหมือนเป็นหนี้กัน เจ้าหนี้
จะได้บังคับชำระหนี้ไม่ได้

ที่ดินกับบ้านไม่อยาก
ให้เจ้าหนี้อึด เปลี่ยนชื่อ
ในโฉนดเป็นชื่อลูก
ตีมีนนะ ? หรือจะแกล้ง
ขายให้ญาติ ?

อย่า
ขาดแต่เพียง
การชำระหนี้

ลูกหนี้ทำนิติกรรมโดยไม่สุจริต
ทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ
เจ้าหนี้ฟ้องเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้

จะเกิดผลเสีย
หลายอย่าง

การย้ายไปเสีย ซ่อนเร้น โอนให้ผู้อื่น ซึ่งทรัพย์สิน
หรือแกล้งให้ตนเองเป็นหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้ไม่ได้รับ
ชำระหนี้ / เอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้
เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สินอันตนจำนำไว้

มีความผิดอาญาฐานโกงเจ้าหนี้

กฎหมายและมาตรการ
ต่าง ๆ ของภาครัฐ
มุ่งให้ความคุ้มครอง
และช่วยเหลือ
ผู้ที่สุจริตเท่านั้น

ลูกหนี้
ที่ไม่สุจริต
อาจ**ไม่**ได้รับความช่วยเหลือ
และอาจ**ถูกดำเนินคดี**
อาญาฐานโกงเจ้าหนี้

ระวางโทษ**จำคุก**ไม่เกิน 2 ปี
หรือ**ปรับ**ไม่เกิน 40,000 บาท
หรือ**ทั้งจำทั้งปรับ**

"เป็นหนี้แล้วต้องใช้"
ตอน : สัญญาต้องเป็นสัญญา

ผลกระทบต่อลูกหนี้เมื่อลูกหนี้หลบเลี่ยงการชำระหนี้

- (1) ลูกหนี้อาจถูกเจ้าหนี้ฟ้องเป็นคดีแพ่งให้เพิกถอนนิติกรรมอันเป็นการฉ้อฉลเจ้าหนี้ และทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ
- (2) ลูกหนี้อาจถูกเจ้าหนี้ฟ้องเป็นคดีอาญาให้รับผิดในความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ ซึ่งมีระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- (3) หากลูกหนี้ถูกดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา ลูกหนี้อาจต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี สูญเสียโอกาสและรายได้ในการประกอบอาชีพ เกิดภาวะเครียดและเป็นทุกข์จากการเป็นคดีความ
- (4) หากศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนนิติกรรมอันเป็นการฉ้อฉลเจ้าหนี้ หรือลูกหนี้ต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ จะส่งผลกระทบต่อสถานะความน่าเชื่อถือของลูกหนี้ ถือเป็นลูกหนี้ทุจริต หรือมีประวัติการชำระหนี้ไม่ดี ซึ่งอาจส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต หรืออาจต้องถูกลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ
- (5) เมื่อลูกหนี้กลายเป็นลูกหนี้ทุจริตและขาดความน่าเชื่อถือ การขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินอาจกระทำไม่ได้ยาก หรือไม่สามรถกระทำได้ เนื่องจากสถาบันการเงินจะพิจารณาถึงคุณสมบัติและประวัติการชำระหนี้ของลูกหนี้ประกอบการอนุมัติสินเชื่อ อันจะส่งผลให้ลูกหนี้ต้องพึ่งพาการกู้ยืมจากเจ้าหนี้นอกระบบ ซึ่งสุ่มเสี่ยงต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบ ข่มขู่คุกคาม และไม่อาจหลุดพ้นจากปัญหาหนี้สินได้

ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้
เจ้าหนี้อาจฟ้องให้ลูกหนี้
ล้มละลายได้
หากลูกหนี้เป็นหนี้เจ้าหนี้
ไม่น้อยกว่า 1,000,000 บาท

หากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์
ลูกหนี้หมดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของตนเอง
เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เท่านั้น
มีอำนาจจัดการ
ทรัพย์สินของลูกหนี้จะถูกรวบรวม
เพื่อนำมาแบ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย

"เป็นหนี้แล้วต้องใช้"
ตอน : สัญญาต้องเป็นสัญญา

ลูกหนี้
ต้องรู้

หากเจ้าหนี้ฟ้องขอให้ลูกหนี้
ชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยซึ่งไม่ได้มีข้อตกลง
กำหนดเรื่องอัตราดอกเบี้ยไว้
**หากลูกหนี้ดำเนินคดีในลักษณะประวิงให้ชักช้า
ไม่มีเหตุอันสมควรและไม่สุจริต**
เช่น ขอเลื่อนคดีหลายครั้งโดยอ้างว่าจะไปเจรจาตกลงกับ
เจ้าหนี้ แต่ลูกหนี้ไม่ได้ดำเนินการตามที่อ้าง
**ศาลมีดุลพินิจพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยในอัตรา
ที่สูงขึ้นกว่าที่เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับตามกฎหมาย
แต่ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปีนับตั้งแต่วันที่ฟ้องหรือวันอื่น
หลังจากนั้นก็ได้อีก แม้เจ้าหนี้ไม่ได้ขอ**

ชุดความรู้ที่ 3 "ใช้หนี้ไม่ได้ทำอย่างไร"

"ใช้หนี้ไม่ได้ทำอะไร"

ตอน : สิ่งที่คุณนี้ควรทำก่อนปิดนัด

ชุดความรู้ที่ 3 ใช้หนี้ไม่ได้ทำอย่างไร

ตอน : สิ่งที่คุณควรทำก่อนผัดนัด

เมื่อเป็นหนี้แล้วคุณควรทำสิ่งเหล่านี้ ก่อนตกเป็นลูกหนี้ผัดนัด

1. ศึกษา เรียนรู้ ทำความเข้าใจเรื่องการวางแผนทางการเงิน กฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวข้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาหนี้สิน และสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นผู้ที่มีวินัยทางการเงิน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการรายรับรายจ่ายของตนได้อย่างสมดุล

2. หาแนวทางหรือช่องทางหารายได้พิเศษนอกเหนือจากรายได้ประจำ และควรวางแผนการออมเงิน ตลอดจนพิจารณากรรมธรรม์ประกันสุขภาพ ประกันอุบัติเหตุหรือประกันชีวิต โดยการคำนวณอัตราเบี้ยประกันรายเดือน หรือรายปีให้สอดคล้องกับรายรับและค่าใช้จ่ายประจำอื่น ๆ เพื่อรองรับกรณีลูกหนี้หรือผู้ที่อยู่ในความดูแลหรือปกครองของคุณหนี้เกิดการเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมาก ซึ่งในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน การทำประกันจะเข้ามามีบทบาทในการบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายให้แก่ลูกหนี้ อาจทำให้ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องกู้ยืมเพื่อนำมาใช้จ่ายในเหตุฉุกเฉินดังกล่าว

3. บริหารจัดการด้านการเงินและชำระหนี้ให้ตรงกำหนดเวลาอย่าผัดนัดชำระหนี้ เนื่องจากจะส่งผลทางกฎหมายให้ลูกหนี้มีความรับผิดชอบนอกเหนือจากหนี้เงินต้นเพิ่มเติม เช่น ดอกเบี้ยผัดนัด หรือค่าเสียหายอย่างอื่น (ถ้ามี) ซึ่งจะสร้างภาระซ้ำเติมสถานะทางการเงินของคุณหนี้

4. หากลูกหนี้ไม่สามารถวางแผนหรือบริหารจัดการด้านการเงินของตนเองได้ ควรขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากหน่วยงานของรัฐ หรือสถาบันการเงิน ที่มีโครงการให้คำแนะนำแก่ประชาชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน

5. เมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด ห้ามมิให้ลูกหนี้ยักย้าย ถ้ายโอน ซ่อนเร้นทรัพย์สิน หรือแกล้งให้ตนเองเป็นหนี้อันไม่เป็นความจริง เพื่อหลบเลี่ยงการชำระหนี้และการบังคับคดีตามคำพิพากษาอันเป็นการทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบหรือเสียหายโดยเด็ดขาด เพราะการกระทำดังกล่าวอาจทำให้ลูกหนี้ถูกฟ้องดำเนินคดีทั้งทางแพ่งเพื่อเพิกถอนนิติกรรมอันเป็นการฉ้อฉลเจ้าหนี้และทางอาญาในความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ ซึ่งคดีอาญามีกำหนดระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ อีกทั้ง ยังอาจส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของคุณหนี้ คุณสมบัติและโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาหนี้สินตามโครงการต่าง ๆ ของรัฐ หรือสถาบันการเงินในอนาคต เนื่องจากความสุจริตของบุคคลจะถูกนำมาเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่จะทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้สมควรได้รับความช่วยเหลือหรือคุ้มครอง

6. หากลูกหนี้เล็งเห็นว่าตนจะไม่สามารถชำระหนี้ภายในกำหนดระยะเวลาที่ตกลงกับเจ้าหนี้ได้ ลูกหนี้ควรขอเจรจาประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ เพื่อผ่อนผันการชำระหนี้ หรือกรณีเจ้าหนี้เป็นสถาบันการเงินลูกหนี้ อาจขอปรับโครงสร้างหนี้กับสถาบันการเงินเจ้าหนี้ เพื่อแสดงความรับผิดชอบและความสุจริตว่าตนประสงค์จะชำระหนี้ แต่ขอผ่อนผันชำระหนี้ตามกำลังและความสามารถของตนในขณะนั้น และปฏิบัติตามข้อตกลงที่เจ้าหนี้ผ่อนผันให้อย่างเคร่งครัด

ทำอย่างไร
ถึงจะไม่ผิดนัดชำระหนี้

ศึกษา เรียนรู้ ทำความเข้าใจ
เรื่องการวางแผนทางการเงิน
กฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง

ทำประกันสุขภาพ
ประกันอุบัติเหตุ
ประกันชีวิต เพื่อรองรับ
เหตุการณ์ฉุกเฉิน

หารายได้พิเศษ
นอกเหนือจาก
รายได้ประจำ
วางแผนการออมเงิน

คำนวณเบี้ยประกันให้สอดคล้อง
กับรายรับ-รายจ่ายประจำอื่น ๆ

การทำประกันจะช่วยแบ่งเบา
ค่าใช้จ่ายยามฉุกเฉิน

หากจะชำระหนี้ไม่ได้ตามกำหนด
ให้ขอผ่อนผันกับเจ้าหนี้ก่อนผิดนัด
หรือ
ขอคำแนะนำจากหน่วยงาน
ที่มีโครงการช่วยเหลือ
ด้านหนี้สิน

ถ้าเจ้าหนี้
เป็นสถาบันการเงิน ให้ขอ
ปรับโครงสร้างหนี้ โดยเปลี่ยน
เงื่อนไขการชำระหนี้ตามความสามารถ
ในขณะนั้น ป้องกันการติด
เครดิตบูโร

อย่าเพิกเฉย
จะหมด
ความน่าเชื่อถือ

สร้างวินัยการเงิน
ชำระหนี้
ตรงเวลา

"ใช้หนี้ไม่ได้ทำอย่างไร"

ตอน : สิ่งที่คุณควรทำก่อนผิดนัด

"ใช้หนี้ไม่ได้ทำอะไร"

ตอน : ผิดนัดแล้วแก้ไขอย่างไร

การทำสัญญา ประนีประนอมยอมความ

เจ้าหนี้และลูกหนี้สามารถตกลงเพื่อผ่อนปรนเงื่อนไขการชำระหนี้ได้ เช่น การขยายระยะเวลาชำระหนี้ การลดอัตราดอกเบี้ย การปลดหนี้บางส่วนให้ลูกหนี้ การลดเงินที่ต้องส่งใช้ในแต่ละงวด เป็นต้น โดยการทำสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลงลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบไว้เป็นหลักฐาน

“**ทำอย่างไร
เมื่อตกเป๊ะลูกหนี้
ผิดนัด**”

“**ปรับ โครงสร้างหนี้**”

**ปรับเงื่อนไข
การชำระหนี้ใหม่
ให้เหมาะสมกับ
รายรับที่ลดลง
หรือความสามารถ
ในการชำระหนี้
ที่เปลี่ยนไป**

ขอยยเวลา ชำระหนี้

ยืดระยะเวลา
ชำระหนี้ออกไป
ซึ่งจะทำให้
ค้างงวดลดลง

รีไฟแนนซ์ (refinance)

“การเปลี่ยนเจ้าหนี้”
หรือทำสัญญาใหม่
กับเจ้าหนี้เดิมที่
เงื่อนไขดีกว่า

ขอลดอัตรา ดอกเบี้ย

ทำให้ค้างงวดที่จ่าย
ในแต่ละเดือนสามารถ
นำไปตัดเงินต้น
ได้มากขึ้น
หมดหนี้เร็วขึ้น

“**ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท**”

ก่อนฟ้องคดี

ยื่นคำร้องที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล : ผู้ประนีประนอม และศาล ทำหน้าที่ช่วยไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เกิดความเป็นธรรมและชอบด้วยกฎหมาย ไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการดำเนินการ

**การเจรจาไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาทเสียแต่เนิ่น ๆ
จะเป็นประโยชน์ต่อคู่กรณี
หากตกลงกันได้ ก็ไม่ต้อง
ฟ้องศาล ไม่ต้องทะเลาะกัน
ยุติเรื่องด้วยดี**

หลังฟ้องคดี

ทำได้ระหว่างการพิจารณาคดีทุกชั้นศาล โดยศาลที่พิจารณาคดีนั้นอาจเป็นผู้ทำการไกล่เกลี่ย หรือแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคล เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ย

ชั้นบังคับคดี

ยื่นคำร้องที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำสำนักงานบังคับคดีทั่วประเทศ ไม่มีค่าใช้จ่าย

แม้ฟ้องคดี
กันแล้ว ก็ไกล่เกลี่ย
ได้นะคะ

“**ใช้หนี้ไม่ได้ทำอะไร**”

ตอน : ผิดนัดแล้วแก้ไขอย่างไร

การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาท

ก่อนฟ้องคดี

ยื่นคำร้องที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล : ยุติข้อพิพาททางแพ่งทุกประเภท โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล หากสามารถตกลงกันได้จะมีการทำข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความและผู้ประนีประนอมจะเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณา หากศาลเห็นว่า เป็นไปตามเจตนาของคู่กรณี ภายใต้หลักสุจริต เป็นธรรม และไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย จะให้คู่กรณีลงลายมือชื่อในข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว และคู่กรณียังสามารถขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมไปตามข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นได้

หลังฟ้องคดี

ทำได้ระหว่างการพิจารณาคดีทุกชั้นศาล : หากคู่ความสามารถตกลงประนีประนอมกันได้ก็อาจมีการถอนฟ้องคดี หรือหากไม่มีการถอนฟ้อง ศาลก็สามารถพิพากษาไปตามข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความที่คู่ความตกลงกันนั้นได้

ชั้นบังคับคดี

ยื่นคำร้องต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกรมบังคับคดี หรือ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำสำนักงานบังคับคดีทั่วประเทศ :

- 1. การไกล่เกลี่ยก่อนการบังคับคดี** คือ การไกล่เกลี่ยภายหลังศาลมีคำพิพากษาก่อนที่จะมีการบังคับคดียึดทรัพย์ आयัดทรัพย์ของลูกหนี้ หากไกล่เกลี่ยสำเร็จ คู่กรณีทำข้อตกลงระหว่างกันต่อหน้าผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผลให้การบังคับคดียุติไป
- 2. การไกล่เกลี่ยภายหลังการบังคับคดีแล้ว** คือ การไกล่เกลี่ยหลังจากที่มีการบังคับคดียึดทรัพย์ आयัดทรัพย์ หรือขายทอดตลาดทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว หากตกลงกันได้จะมีผลให้มีการงดการบังคับคดี การถอนการยึดทรัพย์ ถอนการอายัดทรัพย์ หรือถอนการบังคับคดี

การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้วยความสมัครใจของคู่กรณี มีกระบวนการไม่ยุ่งยาก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

ช่วยลดและยุติข้อพิพาทขัดแย้ง ลดความเสี่ยงในการถูกฟ้องร้องหรือถูกบังคับคดี

แม้ศาลพิพากษาแล้ว ก็ไกล่เกลี่ยชั้นบังคับคดีได้นะคะ

"ใช้หนี้ไม่ได้ทำอะไร"

ตอน : ผิดนัดแล้วแก้ไขอย่างไร

ตอน : ผิดนัดแล้วแก้ไขอย่างไร

เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้แล้วลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ลูกหนี้สามารถแก้ไขได้ ดังนี้

1. ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ไม่ว่าจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีแล้วหรือไม่ ลูกหนี้ควรขอเจรจาประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ เพื่อผ่อนผันการชำระหนี้ หรือกรณีเจ้าหนี้เป็นสถาบันการเงินลูกหนี้ อาจขอปรับโครงสร้างหนี้กับสถาบันการเงินเจ้าหนี้ และเมื่อได้ประนอมหนี้แล้วลูกหนี้ต้องปฏิบัติตามชำระหนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อโอกาสของตนในการหลุดพ้นจากภาระหนี้สิน

1.1 การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

เจ้าหนี้และลูกหนี้สามารถตกลงเพื่อผ่อนปรนเงื่อนไขการชำระหนี้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ได้ เช่น การตกลงขยายระยะเวลาการชำระหนี้ การตกลงแก้ไขอัตราดอกเบี้ยในหนังสือ/สัญญากู้ยืมเงิน การตกลงปลดหนี้บางส่วนให้แก่ลูกหนี้ การตกลงปรับลดจำนวนเงินที่ลูกหนี้ต้องส่งใช้หนี้ในแต่ละงวด เป็นต้น ซึ่งการทำสัญญาประนีประนอมยอมความจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อเจ้าหนี้และลูกหนี้ ในการให้โอกาสลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามกำลังความสามารถของตนและเจ้าหนี้มีโอกาสได้รับชำระหนี้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความโดยไม่จำเป็นต้องฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อบังคับชำระหนี้

สัญญาประนีประนอมยอมความจึงเป็นสัญญาที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทที่มีอยู่หรืออาจจะมีขึ้นให้เสร็จสิ้นไป โดยต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันเพื่อกำหนดสิทธิใหม่ตามข้อตกลง และส่งผลให้สิทธิหรือข้อเรียกร้องที่ต่างฝ่ายต่างยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และต่างฝ่ายต่างต้องผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้ตกลงกันขึ้นใหม่ หากมีคู่สัญญาฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ การจะฟ้องร้องเพื่อบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้นั้น ต้องปรากฏว่าสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลงลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ได้²⁸

ทั้งนี้ เมื่อได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อผ่อนผันเกี่ยวกับการชำระหนี้โดยชอบแล้ว เจ้าหนี้จะกลับไปฟ้องให้ลูกหนี้รับผิดชอบตามหนังสือ/สัญญากู้ยืมที่ระงับไปแล้วอีกไม่ได้ และการประนีประนอมยอมความสามารถทำได้ตั้งแต่ก่อนผิดนัดชำระหนี้

1.2 การปรับโครงสร้างหนี้²⁹

การปรับโครงสร้างหนี้สามารถทำได้ตั้งแต่ก่อนผิดนัดชำระหนี้ และแม้จะผิดนัดชำระหนี้แล้วก็ยังสามารถติดต่อสถาบันการเงินเพื่อขอปรับโครงสร้างหนี้ได้ ซึ่งการปรับโครงสร้างหนี้เป็นการช่วยเหลือลูกหนี้ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญากู้ยืมที่เคยทำไว้กับเจ้าหนี้ได้อีกต่อไป ด้วยการปรับเงื่อนไขการชำระหนี้ใหม่ให้เหมาะสมกับรายรับที่ลดลงหรือความสามารถในการชำระหนี้ที่เปลี่ยนไป โดยที่ไม่ต้องรอให้เป็นหนี้เสีย (Non-Performing Loan : NPL) เพราะหากปล่อยปัญหาหนี้ไว้นานเกินไปอาจส่งผลเลวร้ายกว่าที่คิด เช่น ถูกฟ้องร้อง ยึดทรัพย์ และหาทางออกได้ยากยิ่งขึ้น โดยก่อนจะเริ่มกระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ ควรเริ่มต้นจากการศึกษาทางเลือกในการปรับโครงสร้างหนี้ว่าแบบใดที่เหมาะสมกับความสามารถในการผ่อนชำระของลูกหนี้มากที่สุด ตัวอย่างรูปแบบของการปรับโครงสร้างหนี้มีดังนี้

²⁸ ภูริภัทร ปุระโน และธานี ดอกอินทร์, *อ้าวแล้ว เชิงธรณี* ที่ 15, น. 151-153.

²⁹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “ปรับโครงสร้างหนี้คืออะไร”, 29 กันยายน 2566, จาก <https://www.bot.or.th/th/satang-story/managing-debt/debt-restructuring.html>

(1) ขอยยเวลาชำระหนี้ หรือการยืดระยะเวลาชำระหนี้ออกไปซึ่งจะทำให้ค่างวดลดลง เช่น สัญญาฉบับเดิมมีระยะเวลาการกู้ยู่ที่ 10 ปี ค่างวดอยู่ที่ 10,000 บาทต่อเดือน ผ่อนชำระมาแล้ว 7 ปี เหลือระยะเวลาผ่อนอยู่ 3 ปี แต่เมื่อเริ่มผ่อนไม่ไหว จึงขอเจรจาขยายเวลาชำระหนี้กับเจ้าหนี้ออกไปจาก 3 ปีเป็น 5 ปี เพื่อให้ยอดผ่อนชำระต่อเดือนลดลงต่ำกว่า 10,000 บาท เพื่อลดภาระในการจ่ายค่างวดแต่ละเดือนให้แก่ลูกหนี้ได้

(2) รีไฟแนนซ์ (refinance) คือ “การเปลี่ยนเจ้าหนี้” หรือการ “ปิดหนี้” จากเจ้าหนี้รายเดิมมาเป็นเจ้าหนี้รายใหม่หรือทำสัญญาใหม่กับเจ้าหนี้เดิมที่เงื่อนไขดีกว่า เช่น อัตราดอกเบี้ยถูกลง แล้วนำเงินที่ได้มาปิดหนี้ก้อนเดิมที่มีอยู่ แต่ก่อนที่จะตัดสินใจรีไฟแนนซ์ ควรคำนึงถึงค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น ค่าจดจำนอง ค่าธรรมเนียมในการดำเนินการ ค่าประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนเจ้าหนี้ การทำสัญญาใหม่ รวมถึงความสามารถในการชำระหนี้กับเจ้าหนี้

(3) ขอลดอัตราดอกเบี้ย จะทำให้ค่างวดที่เราจ่ายในแต่ละเดือนสามารถนำไปตัดเงินต้นได้มากขึ้น หมดยหนี้เร็วขึ้น ทั้งนี้ เจ้าหนี้อาจมีเงื่อนไขการพิจารณาอนุมัติปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้แก่ลูกหนี้ที่แตกต่างกัน เช่น พิจารณาจากอายุของลูกหนี้ ประวัติการผ่อนชำระ และความสามารถในการชำระหนี้หลังปรับปรุงโครงสร้างหนี้

1.3 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นทางเลือกที่เป็นโยชน์ต่อคู่กรณี ในการยุติข้อพิพาทระหว่างกัน โดยการเจรจาตกลงกันด้วยความสมัครใจเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน ปัจจุบันการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถทำได้ตั้งแต่ก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี โดยแยกพิจารณา ดังนี้

(1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 ตรี กำหนดให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี เพื่อเป็นทางเลือกให้คู่กรณีมีช่องทางยุติข้อพิพาททางแพ่งทุกประเภท โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนี้จะต้องเกิดจากความสมัครใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายในการเจรจา และทำข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความภายใต้หลักความยุติธรรม เป็นธรรม และไม่ขัดต่อกฎหมาย

ทั้งนี้ คู่กรณีที่ประสงค์จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 ตรี สามารถยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจด้วยตนเองที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล หรือโดยทางไปรษณีย์ ผู้รับส่งพัสดุภัณฑ์ โทรสารของศาลนั้น หรือยื่นคำร้องตามแบบพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ทางระบบ CIOS เมื่อศาลส่งรับคำร้องแล้ว จะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยในการประสานคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งว่าสมัครใจจะเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยหรือไม่ หากคู่กรณีไม่ตอบรับถือว่าไม่ประสงค์จะไกล่เกลี่ยให้ยุติเรื่อง หากตอบรับถือว่าประสงค์จะไกล่เกลี่ย ซึ่งจะมีการกำหนดวันและวิธีการไกล่เกลี่ยโดยศาลมีอำนาจเรียกคู่กรณีที่เกี่ยวข้องมาศาลด้วยตนเอง และเมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมาศาลแล้ว จะมีการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมซึ่งเป็นคนกลางทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อให้คู่กรณีสามารถตกลงผ่อนปรนให้แก่กันได้ หากไกล่เกลี่ยแล้วตกลงกันไม่ได้ก็จะยุติการไกล่เกลี่ย แต่หากสามารถตกลงกันได้จะมีการทำข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งผู้ประนีประนอมจะเสนอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง และหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นไปตามเจตนาของคู่กรณี ภายใต้หลักสุจริต เป็นธรรม และไม่ฝ่าฝืน

กฎหมาย จะให้คู่กรณีลงลายมือชื่อในข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว และคู่กรณียังสามารถขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมไปตามข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นได้

ดังนี้ จะเห็นได้ว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 ตรี เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อคู่กรณีทุกฝ่ายที่จะสามารถเจรจาต่อรอง ยอมรับ และตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องเพื่อระงับข้อพิพาทให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ไม่ต้องฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยมีผู้ประนีประนอมและศาล ทำหน้าที่ช่วยในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เกิดความเป็นธรรมและชอบด้วยกฎหมาย ทั้งยังไม่มีค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการดำเนินการ

(2) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายหลังฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 20 ทวิ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 20 ทวิ กำหนดให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายหลังฟ้องคดีแพ่ง เนื่องจากข้อพิพาทในทางแพ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง จึงสามารถเจรจาประนีประนอมยอมความตกลงกันเพื่อให้สมประสงค์ของคู่กรณีทุกฝ่ายได้เสมอหากไม่เป็นการขัดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ดังนั้น แม้จะมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้วและคดีอยู่ระหว่างการพิจารณา ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินการไปแล้วเพียงใด กฎหมายยังกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเองเพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งคดีนั้นได้ โดยศาลซึ่งเป็นผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีนั้นอาจเป็นผู้ทำการไกล่เกลี่ยด้วยตนเอง หรือศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกันก็ได้ ซึ่งหากคู่ความสามารถตกลงประนีประนอมกันได้อาจมีการถอนฟ้องคดี หรือหากไม่มีการถอนฟ้อง ศาลก็สามารถพิพากษาไปตามข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความที่คู่ความตกลงกันนั้นได้

ทั้งนี้ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถทำได้ระหว่างการพิจารณาคดีทุกชั้นศาล ทั้งศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา

(3) การไกล่เกลี่ยชั้นบังคับคดี³⁰

ภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้ว ลูกหนี้ที่ประสงค์จะไกล่เกลี่ยยังสามารถยื่นคำร้องต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกรมบังคับคดี หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำสำนักงานบังคับคดีทั่วประเทศ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการดำเนินการ เพื่อแสดงความประสงค์จะยุติการบังคับคดีโดยขอให้มีบุคคลที่สาม กล่าวคือ “ผู้ไกล่เกลี่ย” ทำหน้าที่ช่วยเหลือ เสนอแนะแนวทางเพื่อให้คู่กรณีสามารถร่วมกันแก้ไขและยุติข้อพิพาทระหว่างกัน ซึ่งหากตกลงกันได้จะนำไปสู่การถอนการยึดทรัพย์ ถอนการอายัดทรัพย์ หรือถอนการบังคับคดี โดยการทำข้อตกลงขึ้นใหม่ที่มีผลผูกพันให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตาม

การไกล่เกลี่ยชั้นบังคับคดีแบ่งเป็น 2 ประเภท กล่าวคือ

- การไกล่เกลี่ยก่อนการบังคับคดี คือ การไกล่เกลี่ยภายหลังศาลมีคำพิพากษา ก่อนที่จะมีการบังคับคดียึดทรัพย์ อายัดทรัพย์ของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษา หากไกล่เกลี่ยสำเร็จ คู่กรณีทำข้อตกลงระหว่างกันต่อหน้าผู้ไกล่เกลี่ย เป็นผลให้การบังคับคดียุติไป หากไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้

- การไกล่เกลี่ยภายหลังการบังคับคดีแล้ว คือ การไกล่เกลี่ยภายหลังจากที่มีการบังคับคดียึดทรัพย์ อายัดทรัพย์ หรือขายทอดตลาดทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ซึ่งหากสามารถตกลงกันได้จะมี

³⁰ กรมบังคับคดี, “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท”, 8 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.led.go.th/dbases/pdf/e-book%20คู่มือไกล่เกลี่ย202017%20NEW%20prees.pdf>

ผลให้มีการงดการบังคับคดี การถอนการยึดทรัพย์ ถอนการอายัดทรัพย์ หรือถอนการบังคับคดีต่อไป หากไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จจะยุติเรื่องและบังคับคดีต่อไป

การเจรจาไกล่เกลี่ยประนีประนอมตามแนวทางข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ไม่ยุ่งยาก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เป็นประโยชน์ทั้งต่อเจ้าหนี้และลูกหนี้ในการชำระสะสางปัญหานี้สินภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม เป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับได้ของคู่กรณีทุกฝ่าย รวมถึงมีกระบวนการตามกฎหมายที่ช่วยอำนวยความสะดวก และรักษาความลับระหว่างคู่กรณี ซึ่งจะช่วยลดและยุติข้อพิพาทขัดแย้ง ลดความเสี่ยงในการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี หรือการถูกบังคับคดี เป็นต้น ดังนั้น ลูกหนี้จึงควรหาทางเจรจาแก้ไขปัญหานี้สินกับเจ้าหนี้ด้วยความสุจริตเสียตั้งแต่เมื่อคาดหมายได้ว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดเพื่อมิให้ตกเป็นลูกหนี้ผิดนัด และหากลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้ฟ้องร้องบังคับชำระหนี้ต่อศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีแล้ว สิ่งที่ถูกหนี้ไม่ควรทำอย่างยิ่งคือการไม่ไปศาลตามหมายเรียก หรือหมายนัดโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือเจตนาจะหลบเลี่ยงการพิจารณาคดี หรือการบังคับคดี แต่ควรไปศาลตามกำหนดนัด และแสดงความประสงค์ขอให้มีการไกล่เกลี่ยในชั้นศาล หรือชั้นบังคับคดีแล้วแต่กรณี เพื่อประโยชน์ของลูกหนี้เอง

2. ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ฝ่ายปกครองในพื้นที่ เพื่อเป็นตัวกลางเจรจาแก้ไขปัญหานี้สินกับเจ้าหนี้

นอกจากแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินข้างต้น ลูกหนี้และเจ้าหนี้ยังสามารถขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ฝ่ายปกครองในพื้นที่ เพื่อเป็นตัวกลางเจรจาแก้ไขปัญหานี้สินได้ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งและอาญาบางประเภท โดยเฉพาะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากโดยอาศัยหลักความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ โดยคู่กรณีสามารถตกลงเลือกผู้ไกล่เกลี่ยจากบัญชีผู้ไกล่เกลี่ย และเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หากสามารถตกลงกันได้จะมีการบันทึกข้อตกลงไกล่เกลี่ยเป็นลายลักษณ์อักษรและให้คู่กรณีลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ก่อให้เกิดมูลหนี้ใหม่ตามบันทึกข้อตกลง และหากคู่กรณีฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงนั้น อีกฝ่ายหนึ่งสามารถนำบันทึกข้อตกลงไปร้องขอให้ศาลออกคำบังคับได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดี จึงเห็นได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อคู่กรณีทุกฝ่ายในการยุติข้อพิพาทในเวลาอันรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่มีค่าธรรมเนียมในการดำเนินการ และไม่จำเป็นต้องฟ้องร้องเป็นคดีความ

ทั้งนี้ ข้อพิพาททางแพ่งที่สามารถไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้มี 4 ประเภท กล่าวคือ ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีใช้ข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และข้อพิพาทอื่นนอกจาก 3 ประเภทดังกล่าวที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท ดังนั้น ข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้สินที่มีทุนทรัพย์หรือมูลหนี้ไม่เกินที่กฎหมายกำหนดจึงสามารถขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ฝ่ายปกครองในพื้นที่เพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ได้ โดยคู่กรณีที่ประสงค์จะไกล่เกลี่ยสามารถยื่นคำร้องได้ที่หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้แก่ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในพื้นที่ มีอำนาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์หรือมูลหนี้ไม่เกินห้าแสนบาท หน่วยงานของรัฐ มีอำนาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์หรือมูลหนี้ไม่เกินห้าล้านบาท เช่น สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม (ศาลยุติธรรมทั่วประเทศ และสำนักส่งเสริมงานตุลาการ) ศูนย์คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม) และยังสามารถยื่นคำร้องออนไลน์ผ่านระบบสารสนเทศกลางสำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้อีกด้วย

ลูกหนี้และเจ้าหนี้
สามารถขอรับความช่วยเหลือ
จากหน่วยงานของรัฐ ฝ่ายปกครองในพื้นที่
เพื่อเป็นตัวกลางเจรจาแก้ไขปัญหาหนี้สินได้ตาม
พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในพื้นที่ : มีอำนาจไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์หรือมูลหนี้
ไม่เกินห้าแสนบาท
หน่วยงานของรัฐ : มีอำนาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มี
ทุนทรัพย์หรือมูลหนี้**ไม่เกินห้าล้านบาท**

"ใช้หนี้ไม่ได้ทำอะไร"

ตอน : ผิดนัดแล้วแก้ไขอย่างไร

3. ปกป้องสิทธิของตนตามกฎหมาย

ปัจจุบันมีการตรากฎหมาย และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้ความเป็นธรรมและคุ้มครองลูกหนี้หลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ซึ่งกฎหมายทั้ง 2 ฉบับมีการกำหนดโทษทางอาญา กล่าวคือโทษจำคุกและปรับ และพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ยังกำหนดโทษปรับทางปกครองอีกด้วย ดังนั้นหากมีกรณีที่ลูกหนี้ถูกกระทำละเมิดโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ลูกหนี้ควรปกป้องสิทธิของตนโดยการดำเนินการทางกฎหมาย เช่น การยกข้อต่อสู้เรื่องการคิดอัตราดอกเบี้ยเกินกำหนด หรือข้อต่อสู้เรื่องการกำหนดจำนวนเงินกู้อันเป็นเท็จหรือเรื่องอื่น ๆ ไว้ในหลักฐานการกู้ยืม หรือแจ้งความกล่าวโทษหรือร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้มีการสืบสวนสอบสวนนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งจะช่วยให้รัฐสามารถรู้ตัวผู้กระทำความผิดและดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้อีกทางหนึ่ง หรือกรณีมีการกระทำฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ลูกหนี้อาจร้องเรียนไปยังคณะกรรมการกำกับการทวงถามหนี้ประจำจังหวัดหรือคณะกรรมการกำกับการทวงถามหนี้ประจำกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

นอกจากนี้ หากลูกหนี้ต้องถูกผูกพันตามข้อสัญญาที่มีลักษณะให้ลูกหนี้ต้องปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติซึ่งเป็นการเอาเปรียบลูกหนี้เกินสมควร ลูกหนี้สามารถยกข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นอ้างตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 เพื่อให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบข้อสัญญาดังกล่าวว่ามีลักษณะเป็นการเอาเปรียบลูกหนี้มากเกินไปหรือไม่ ซึ่งหากศาลเห็นว่าข้อสัญญาเป็นข้อสัญญาที่เอาเปรียบลูกหนี้มากเกินไปศาลจะพิพากษาให้ข้อสัญญานั้นมีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี³¹ และในกรณีที่ลูกหนี้มีข้อต่อสู้เรื่องอายุความ เช่น หนี้เงินกู้ของเจ้าหนี้ขาดอายุความแล้ว ลูกหนี้สามารถยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความเพื่อปฏิเสธการชำระหนี้ นั้นได้ โดยลูกหนี้ต้องเป็นฝ่ายยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความเป็นประเด็นไว้ในคำให้การที่ยื่นต่อศาล หากลูกหนี้ไม่ยกข้อต่อสู้ดังกล่าวไว้ แม้หนี้จะขาดอายุความแล้ว ศาลก็ไม่สามารถพิพากษายกฟ้องเจ้าหนี้ได้ เนื่องจากในการฟ้องร้องคดีแพ่ง แม้หนี้ที่เจ้าหนี้นำมาฟ้องจะขาดอายุความแล้ว เจ้าหนี้ก็อาจฟ้องร้องบังคับคดีเอาแก่ลูกหนี้ได้ เพราะเรื่องอายุความเป็นเพียงเหตุให้ลูกหนี้สามารถปฏิเสธการชำระหนี้ นั้นได้ แต่ไม่ใช่เหตุที่ทำให้หนี้ระงับสิ้นไปตามกฎหมาย และประเด็นเรื่องหนี้ขาดอายุความหรือไม่ ไม่ใช่ข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลจึงไม่สามารถหยิบยกปัญหาดังกล่าวขึ้นวินิจฉัยได้เอง ดังนั้น ลูกหนี้จึงควรตรวจสอบว่าหนี้ที่เจ้าหนี้นำมาฟ้องตนนั้น ขาดอายุความแล้วหรือไม่ หากขาดอายุความแล้วต้องยกเหตุแห่งการขาดอายุความเป็นข้อต่อสู้ไว้เพื่อให้เกิดประเด็นข้อพิพาทที่ศาลจะพิจารณาวินิจฉัยให้ต่อไป

³¹ เจริญชัย อัครพิริยอนันต์, คัมภีร์หนี้ (ปัญหา) หนี้, (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์บ้านนา สวิท, 2559), น.251.

หากหนี้ขาดอายุความแล้ว
ลูกหนี้สามารถยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความ
เพื่อปฏิเสธการชำระหนี้กันได้

"ใช้หนี้ไม่ได้ทำอะไร"

ตอน : ผิดนัดแล้วแก้ไขอย่างไร

ชุดความรู้ที่ 4 "ใครช่วยลูกหนี้ได้"

ชุดความรู้ที่ 4 ใครช่วยลูกหนี้ได้

เมื่อลูกหนี้ประสบปัญหาหนี้สินและต้องการความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ลูกหนี้สามารถขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน สำนักงานอัยการสูงสุด

สำนักงานอัยการสูงสุด ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยมีสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนประจำทุกจังหวัด โดยให้คำปรึกษาหารือทางกฎหมาย ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำนิติกรรมสัญญา ให้ความช่วยเหลือในการประนอมข้อพิพาทและการให้ความช่วยเหลือทางอรรถคดี

2. ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลยุติธรรมทั่วประเทศ

ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลยุติธรรมทั่วประเทศมีอำนาจหน้าที่ในการจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เมื่อคู่กรณีที่ประสงค์จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี ได้ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจด้วยตนเองที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลและศาลมีคำสั่งรับคำร้องแล้ว เพื่อเป็นทางเลือกให้คู่กรณีมีช่องทางยุติข้อพิพาททางแพ่งทุกประเภท โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล

3. ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม

ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม มีภารกิจสำคัญเกี่ยวกับหนี้สินภาคประชาชน กล่าวคือ รับแจ้งเรื่องร้องเรียน ให้คำปรึกษาด้านกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องหนี้สินภาคประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม วิเคราะห์ข้อมูลประสานงานในการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในสังกัดกระทรวงยุติธรรมและหน่วยอื่น เช่น สถาบันการเงิน ศูนย์ดำรงธรรม เป็นต้น ให้ความช่วยเหลือในลักษณะเบ็ดเสร็จครบวงจร จัดเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อรวบรวมข้อมูลพยานหลักฐานพิจารณาแนวทางในการช่วยเหลือทั้งทางแพ่ง อาญา การอำนวยความสะดวกยุติธรรม ดำเนินมาตรการทางอาญาโดยกรมสอบสวนคดีพิเศษกรณีอยู่ในอำนาจ หรือรวบรวมข้อมูลพยานหลักฐานส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่เกิดเหตุเพื่อดำเนินคดีอาญา หรือดำเนินมาตรการด้านภาษีกับเจ้าหนี้เงินกู้นอกระบบ

4. สำนักงานยุติธรรมจังหวัด กระทรวงยุติธรรม

สำนักงานยุติธรรมจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ดังนั้น ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนไม่เป็นธรรมจากปัญหาหนี้สิน หรือต้องการความช่วยเหลือ เช่น การเจรจาไกล่เกลี่ยปัญหาหนี้สิน สามารถติดต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดได้ทุกจังหวัดทั่วประเทศ

5. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีการดำเนินการเพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้คู่พิพาทได้มาพูดคุยกันเพื่อช่วยกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและหาแนวทางระงับข้อพิพาททั้งทางแพ่งหรืออาญาตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้ทุกฝ่ายพึงพอใจ และช่วยลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายไม่ว่าจะเป็นค่าเดินทางไปศาล ค่าจ้างทนาย ที่จะต้องเสียไปในการต่อสู้ดำเนินคดี

6. กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม

กรมบังคับคดี มีศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกรมบังคับคดี หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำสำนักงานบังคับคดีทั่วประเทศ ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในชั้นบังคับคดี เนื่องจากภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังสามารถขอเจรจาไกล่เกลี่ยในชั้นบังคับคดีได้อีก ซึ่งหากสามารถตกลงกันได้อาจช่วยให้ลูกหนี้ไม่ต้องสูญเสียทรัพย์สินจากการถูกบังคับคดี

7. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด และศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ กระทรวงมหาดไทย

ศูนย์ดำรงธรรม กระทรวงมหาดไทย มีภารกิจในการรับเรื่องร้องทุกข์ ร้องเรียน ประสานเร่งรัดติดตามการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเรื่องราวยุติธรรม ให้คำปรึกษาแนะนำกับประชาชน ประสานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท/แก้ไขปัญหาของประชาชน เป็นต้น

8. สถานีตำรวจในพื้นที่

กรณีลูกหนี้ได้รับความเดือดร้อนจากเจ้าหนี้นอกระบบกระทำผิดกฎหมาย สามารถแจ้งความที่สถานีตำรวจในท้องที่ที่เกิดเหตุได้ เพื่อปกป้องสิทธิของตน และให้มีการดำเนินคดีแก่เจ้าหนี้นอกระบบ

9. สถาบันการเงินต่าง ๆ

สถาบันการเงินต่าง ๆ สามารถให้คำแนะนำในการบริหารจัดการทางการเงิน และปัญหาหนี้สินแก่ลูกหนี้ได้ โดยสถาบันการเงินต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันการเงินของรัฐจะมีโครงการสินเชื่อประเภทต่าง ๆ ออกมาเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ลูกหนี้เป็นระยะ นอกจากนี้ ยังมีพิโกไฟแนนซ์และพิโกพลัสซึ่งเป็นผู้ได้รับอนุญาตจากกระทรวงการคลังให้ประกอบธุรกิจให้สินเชื่อภายใต้กำกับดูแลของกระทรวงการคลัง เป็นทางเลือกแก่ลูกหนี้อีกทางหนึ่ง

10. โครงการคลินิกแก้หนี้³²

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ริเริ่มโครงการคลินิกแก้หนี้ด้วยความร่วมมือจากสมาคมธนาคารไทย สมาคมธนาคารนานาชาติ ธนาคารและผู้ประกอบการ non-bank ที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยที่เป็นหนี้เสียบัตรเครดิต บัตรกดเงินสด และสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน เพื่อให้มีโอกาสแก้ปัญหานี้ ควบคู่กับการส่งเสริมเรียนรู้การวางแผนและสร้างวินัยทางการเงินที่ดีให้แก่ลูกหนี้และประชาชนที่สนใจ ให้สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้เบ็ดเสร็จครบวงจรในทีเดียว โดยมอบหมายให้บริษัทบริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด (บสส.) หรือ SAM เป็นหน่วยงานกลางเชื่อมโยงระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ทุกราย ซึ่งลูกหนี้ที่สนใจสามารถศึกษารายละเอียดและสมัครเข้าร่วมโครงการผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น www.คลินิกแก้หนี้.com, www.debtclinicbysam.com, Line ID @debtclinicbysam หรือสมัครด้วยตนเองที่โครงการคลินิกแก้หนี้

³² คลินิกแก้หนี้, “โครงการแก้ไขปัญหาลูกหนี้ส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน”, 8 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.debtclinicbysam.com/>

**หน่วยงาน
ให้ความช่วยเหลือลูกหนี้**

**สำนักงาน
อัยการสูงสุด**

**สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย
แก่ประชาชนประจำทุกจังหวัด :** ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา
ทางกฎหมาย ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำนิติกรรม
สัญญา การประนอมข้อพิพาท และการให้ความช่วยเหลือ
ทางอรรถคดี

ศาลยุติธรรม

ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลยุติธรรมทั่วประเทศ :
มีอำนาจหน้าที่ในการจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
เมื่อคู่กรณีประสงค์จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง
คดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 20 ตรี

**กระทรวง
ยุติธรรม**

**ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับ
ความเป็นธรรม :** รับแจ้งเรื่องร้องเรียน ให้คำปรึกษา
ด้านกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องหนี้สินภาคประชาชน
ประสานงานในการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น
สถาบันการเงิน ศูนย์ดำรงธรรม เป็นต้น เพื่อให้
ความช่วยเหลือแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร

**กระทรวง
ยุติธรรม**

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ :
มีอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
พ.ศ. 2562 ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับ
ความเดือดร้อนไม่เป็นธรรมจากปัญหาหนี้สิน เช่น
การเจรจาไกล่เกลี่ยหนี้สิน

**กระทรวง
ยุติธรรม**

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ : มีการดำเนินการ
เพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตาม พ.ร.บ. การไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อหาแนวทางระงับข้อพิพาท
ทั้งทางแพ่งหรืออาญาตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้
ทุกฝ่ายพึงพอใจ

"ใครช่วยลูกหนี้ได้"

**หน่วยงาน
ให้ความช่วยเหลือลูกหนี้**

**กระทรวง
ยุติธรรม**

กรมบังคับคดี : ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกรมบังคับคดี หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำสำนักงานบังคับคดี **ทั่วประเทศ** ให้ความช่วยเหลือเจรจาไกล่เกลี่ยในชั้นบังคับคดี ซึ่งหากสามารถตกลงกันได้อาจช่วยให้ลูกหนี้ไม่ต้องสูญเสียทรัพย์สินจากการถูกบังคับคดี

**กระทรวง
มหาดไทย**

ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด และศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ : รับเรื่องร้องทุกข์ ร้องเรียน ประสานเร่งรัดติดตามการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเรื่องราวร้องเรียน ให้คำปรึกษาแนะนำกับประชาชน ประสานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท/แก้ไขปัญหาของประชาชน

**สถานีตำรวจ
ในพื้นที่**

กรณีลูกหนี้ได้รับความเดือดร้อนจากเจ้าหนี้นอกกระบวนการชำระหนี้ตามกฎหมาย สามารถแจ้งความที่สถานีตำรวจในท้องที่ที่เกิดเหตุได้ เพื่อปกป้องสิทธิของตน และให้มีการดำเนินคดีแก่เจ้าหนี้นอกกระบวนการ

**สถาบัน
การเงิน**

สถาบันการเงินของรัฐและเอกชน พิกโไฟแนนซ์และพิโคพลัส : ให้คำแนะนำในการบริหารจัดการทางการเงิน และปัญหานี้สินแก่ลูกหนี้ การจัดโครงการสินเชื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ลูกหนี้

**โครงการ
คลินิกแก้หนี้**

ธนาคารแห่งประเทศไทย : ช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยที่เป็นหนี้เสียบัตรเครดิต บัตรกดเงินสด และสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน เพื่อให้มีโอกาสแก้ปัญหานี้สินส่งเสริมเรียนรู้การวางแผนและสร้างวินัยทางการเงินที่ดีให้แก่ลูกหนี้และประชาชนที่สนใจ ให้สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้เบ็ดเสร็จครบวงจรในที่เดียว

"ใครช่วยลูกหนี้ได้"

หากลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้ฟ้องร้อง
 บังคับชำระหนี้ต่อศาลแล้ว
 สิ่งที่ลูกหนี้ไม่ควรทำอย่างยิ่ง คือ การไม่ไปศาล
 ตามหมายเรียก หรือหมายนัดโดยไม่มีเหตุอันสมควร
 หรือเจตนาจะหลบเลี่ยงการพิจารณาคดี หรือ การบังคับคดี

เพราะ

“จะเสียโอกาสในการต่อสู้คดี / การเจรจาไกล่เกลี่ย
 และอาจเป็นฝ่ายแพ่คดี ถูกศาลพิพากษา
 ให้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้”

บรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป

ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, ม.ล.. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288-มาตรา 366.

พิมพ์ครั้งที่ 9. (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2558).

คณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินแห่งชาติ. รายงานการเดินทางศึกษาศึกษาของคณะกรรมการ
แก้ไขปัญหาหนี้สินแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร เรื่อง การติดตามความคืบหน้าการแก้ไขปัญหา
หนี้สินนอกระบบและหนี้สินเกษตรกร. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภา
ผู้แทนราษฎร, 2563).

เจริญชัย อิศวพิริยอนันต์. คัมภีร์หนี้ (ปัญหา) หนี้. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บานานา สวีท, 2559).

ดารารพร ธีระวัฒน์. กฎหมายหนี้ : หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสาร
ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558).

ประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์. คำถาม-คำตอบ ปัญหาข้อกฎหมายแพ่งจากคำพิพากษาฎีกา. (กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์อภีโชติ, 2559).

ภูริภัทร ปุระโน และธานี ดอกอินทร์. แห่งบัญญัติ 1 ฉบับทบทวน. (กรุงเทพมหานคร : The Intention
Group, 2562).

ภูริภัทร ปุระโน และธานี ดอกอินทร์. แห่งบัญญัติ 2 ฉบับทบทวน. (กรุงเทพมหานคร : The Intention
Group, 2564).

ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสทธิพันธุ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้). (กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์
วิญญูชน จำกัด, 2555).

ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กรมสอบสวนคดีพิเศษ. คู่มือประชาชนเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้
ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 7. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอกพิมพ์ไท จำกัด, 2561).

สหรัฐ กิติ ศุภการ. หลักและคำพิพากษากฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 12. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2565).

บทความในวารสารวิชาการ

ไพฑูริย์ เอกจริยกร. ปัญหาหนี้นอกระบบในสังคมไทย. วารสารราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ 36 ฉบับที่ 1
มกราคม - มีนาคม 2554.

ฐานข้อมูลออนไลน์

กรมบังคับคดี. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2566 จาก

<https://www.led.go.th/databases/pdf/e-book%20คู่มือไกล่เกลี่ย202017%20NEW%20prees.pdf>

คลินิกแก้หนี้. โครงการแก้ไขปัญหาหนี้ส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2566, จาก
<https://www.debtclinicbysam.com/>

- ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน). รู้ก่อนกู้. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.ktc.co.th/article/knowledge/Reduced-and-fixed-interest-rates>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. การคิดดอกเบี้ยผิคนัดชำระหนี้และการตัดชำระหนี้. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/fipcs/documents/FPG/2563/ThaiPDF/25630272.pdf>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. การวางแผนการเงิน. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th/th/satang-story/money-plan/planning-steps.html>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. การบริหารหนี้สิน. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th/th/satang-story/managing-debt/debt-mgt.html>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. ปรับโครงสร้างหนี้คืออะไร. สืบค้นเมื่อ 29 กันยายน 2566, จาก <https://www.bot.or.th/th/satang-story/managing-debt/debt-restructuring.html>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. สิ่งที่ต้องรู้เมื่อขอกู้เงิน. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th/th/satang-story/managing-debt/before-loan.html>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th/th/satang-story/managing-debt/mortgage-loan.html>

